

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

 Hofleverancier van H.M. de Koningin.	N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz. VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791 Speciale Export-afdeeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indië	 Hofleverancier van H.M. de Koningin.
--	--	--

INHOUD: Adresveranderingen en adressen. — Java's Plantengroei. — Ned.-Ind. Officiersvereeniging. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften: Uit de Eur. Pers. Uit de Ind. Pers. Uit de Chin. Pers. Lit.-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Mededeelingen.

LEZING

(met lichtbeelden) voor de leden van de Vereeniging „Oost en West“, afd. 's-Gravenhage, op *Dinsdag 24 Februari a.s.* in de Oranje-Sociëteit, Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur 's avonds.

Spreker: de Heer W. D. H. Baron van Asbeck.
Onderwerp: „Suriname“.

Toegangskarten te verkrijgen vanaf Maandag 9 Februari a.s. in Boeatan, Heulstraat 19 en Laan van Meerdervoort 187, van 10.30—12 en van 2—4. Aan laatstgenoemd adres kunnen deze karten ook schriftelijk worden aangevraagd.

Adresveranderingen en Adressen.

In No. 46 van 13 November 1919 van ons Orgaan gaven wij reeds aan hoe te handelen bij vertrek uit Nederland naar Indië of omgekeerd.

Men geve ons zoo mogelijk tijdig een adres in Indië of Nederland op, waarheen het Koloniaal Weekblad ter op- en doorzending kan worden gezonden, dan wel men melde ons tijdig het vertrek, met verzoek het Orgaan aan te houden en zoodra mogelijk uit Indië of in Nederland het adres. De aangehouden en op nieuw verschijnende nummers worden dan onmiddellijk daarheen verzonden.

Helaas wordt aan dezen wenk nog te weinig gevolg gegeven, zoodat de als onbestelbaar teruggezonden exemplaren zich ophoopen en onzen Administrateur tot wanhoop voeren.

Verder verzoeken wij onzen leden dringend hun adresverandering — ook tijdelijke — rechtstreeks aan

de Administratie van het Kol. Weekblad, Heulstraat 17, Den Haag, te willen melden. Met de anderhalvecents briefkaartenformulieren, op alle postkantoren verkrijgbaar, is dit eenvoudig en goedkoop genoeg. Onzen Administrateur wordt daardoor veel tijd aan uitzoeken en correspondentie tot navraag bespaard, een tijd die kostbaar is en nuttiger in het belang der vereeniging kan worden aangewend.

Ten slotte vermeldde men bij de correspondentie met de leden van het Dagelijksch Bestuur, Redactie en Administratie van het Koloniaal Weekblad — tenzij strikt persoonlijk — slechts de functie en niet den familienaam van den functionaris. Hierdoor kunnen de stukken ook bij zijn afwezen behandeld worden, terwijl er anders vertraging ontstaat, doordat ze blijven liggen om door dengene, wiens naam op het adres vermeld stond, persoonlijk te worden geopend.

Namens het Dagelijksch Bestuur uit het Hoofdbestuur:
De wd. Secretaris,
A. J. GOOSZEN.

Java's Plantengroei.

Over dit onderwerp hield Dinsdag 27 Januari j.l. om 8 uur nam. Dr. H. H. Zeylstra, Directeur van het Landbouw Museum te Deventer, in de Oranje Sociëteit voor de afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost-en West“ eene belangrijke lezing met lichtbeelden. Spreker releveerde, dat op den plantengroei, waar dan ook, warmte, vochtigheids-toestand en bodemgesteldheid van invloed zijn. De warmte is van invloed op de soorten, vocht en bodem, op het uiterlijk. Bij veel vocht, bosschen en struik-gewas, bij weinig vocht, gras, wildernissen. Zoowel in 't woud als op de grasvlakten, wordt een voortdurende strijd om 't bestaan gevoerd tusschen de planten onderling, zoo ook tusschen het woud en de graswildernis.

Onze Indische Archipel behoort tot het gebied der wouden, maar tengevolge van 't verschil in neerslag

Ik zing de lof der

Monarch
**Schrijf-
machine**

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & CO.
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG.

Dameskleeding naar Maat en Confectie steeds nieuwe Modellen Regenmantels grote sortering Alleen-verkoop van de ZAMBRENE	 Den Haag Spuistraat 8 166	Modes uitgebreide collectie Hoeden laatste modellen uit Parijs Rijkleeding naar Maat
---	---	--

CORN. VAN DER SLUIJS
BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.
ALLEEN NOORDEINDE 162A,   TEL. 4782.   DEN HAAG.

<h2 style="text-align: center;">De Haagsche Broodfabriek „THEARIO”</h2> <p style="text-align: center;">Fabriek en Kantoor BILDERDIJKSTRAAT 139</p> <p style="text-align: center;">levert alle soorten BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BANKETBAKKERSARTIKELEN.</p> <p>De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS</p>		<p style="text-align: center;">Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.</p>		<p style="text-align: center;">Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de:</p> <table border="0"> <tr> <td>Bilderdijkstraat 143</td> <td>le v. d. Boschstr. 53</td> <td>Valeriusstraat 72</td> </tr> <tr> <td>Regentesselaan 55</td> <td>Keizerstraat 24</td> <td>Korte Poten 26</td> </tr> <tr> <td>Noordeinde 192</td> <td>Weimarstraat 59a</td> <td>Koningin Emmaplein 6</td> </tr> <tr> <td>Fred. Hendriklaan 189</td> <td>Beeklaan 329</td> <td>Vaillantlaan 39c</td> </tr> <tr> <td>Reinkenstraat 34</td> <td>Bezuidenhout 134</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Theresiastraat 50</td> <td>Trompstraat 37</td> <td></td> </tr> </table>		Bilderdijkstraat 143	le v. d. Boschstr. 53	Valeriusstraat 72	Regentesselaan 55	Keizerstraat 24	Korte Poten 26	Noordeinde 192	Weimarstraat 59a	Koningin Emmaplein 6	Fred. Hendriklaan 189	Beeklaan 329	Vaillantlaan 39c	Reinkenstraat 34	Bezuidenhout 134		Theresiastraat 50	Trompstraat 37	
Bilderdijkstraat 143	le v. d. Boschstr. 53	Valeriusstraat 72																					
Regentesselaan 55	Keizerstraat 24	Korte Poten 26																					
Noordeinde 192	Weimarstraat 59a	Koningin Emmaplein 6																					
Fred. Hendriklaan 189	Beeklaan 329	Vaillantlaan 39c																					
Reinkenstraat 34	Bezuidenhout 134																						
Theresiastraat 50	Trompstraat 37																						

CRÉATIONS EXCLUSIVES
Broderies hantes nouveautés pour Robes, Manteaux
THÉÂTRE, BAL.

E. H. MERTENS-STRIVALS

DESSINATEUR - BRODEUR
55 Wagenstraat vis à vis Scala, LA HAYE.
Ateliers spéciaux pour boutons sur tissus, découpages points
clairs et plissés.
LIVRAISON EN UNE HEURE!

H. S. VAN HASSELT

Kleermakerij

Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon N. 3158

Middelbare School v. Handel en Administratie,
SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exe den Min. van Binnen. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

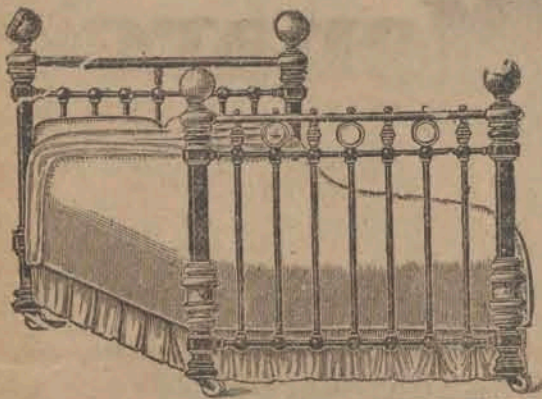
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJNSTRA.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535. DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

MAISON VAN HAL

Hofleverancier van H.M. de Koningin 103

Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442

Heerenkleeding
Dameskleeding
Indische Uitrustingen
Uniformkleeding

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

ook als een gevolg der moessons, vindt men op Sumatra, Borneo en West-Java de altijd groene tropische regenwouden, op Oost-Java en de kleine Soenda-eilanden en Zuid-Celebes de loofverliezende moesson bosschen — in den drogen tijd bladerloos — en op Timor geen bosschen meer, doch savanna's, graswildernissen met verspreid staande boomen.

Ook op de bergen met hun verschil in temperatuur en vochtigheidsstoestand op verschillende hoogte, is veel verschil in vegetatie en waar de toppen zich boven de wolkenzee verheffen, vindt men een plantenbeeld, dat aan savanna's herinnert.

In den strijd tusschen woud en alang-alang en glagah onderling verbreekt de mensch het evenwicht door den rooibouw op ladangs, die, na de ontwoording, als zij daarna weer verlaten zijn, door deze grassoorten overwoekerd worden.

Met tal van lichtbeelden werden de verschillende soorten van vegetatie gedemonstreerd en de aanwezigen als 't ware weer in de oerboschen en langs strand en kust, in 't gebergte en op de vlakten en vruchtbare sawah's, met hunne bekoorlijke dessa's, teruggevoerd.

Op een kaart van Java werd Junghuhn's indeeling in vier plantengordels, naar gelang de hoogte en temperatuur — heet, matig, koel en koud — aangegeven.

Vindt men den inlandschen landbouw en de Europeesche laagland-cultures in bijna den geheelen heeten gordel, de koffie, thee, cacao en kina-cultuur vindt men in den gematigden, zelfs tot in den koelen gordel. Is een plantengroei in het oerbosch en in 't gebergte schoon, interessanter haast nog is de strandflora der heete zone, waarvan na de pauze een overzicht werd gegeven. Aan de zandige of rotsachtige kusten vindt men boven de vloedlijn kustbosschen of een uit kruidachtige planten en kleinere heesters bestaande tropische duinflora. Ook de strijd om 't bestaan dier planten, vooral die der mangrove- of rizophorenbosschen werd gedemonstreerd.

Een talrijk opgekomen publiek volgde met zeer veel belangstelling deze hoogst interessante voordracht.

Jammer, dat deze gelegenheid niet is aangegrepen tot het maken van propaganda voor „Oost en West". Dat de bijeenkomsten toch niet steeds blijven aangenam verpoozingen, een onder onsje, voor de over 't algemeen reeds met Indië bekende leden der afdelingen, doch worden aangegrepen als een middel om onze Vereeniging sterker te doen worden, door ook bij buitenstaanders belangstelling op te wekken, hun hart voor Indië te doen krijgen en hen er toe te brengen lid te worden van „Oost en West".

Ned.-Ind. Officersvereeniging.

Op Zaterdag 31 Januari j.l. hield om 3 uur nam. de N.I.O.V. eene Algemeene Vergadering in het café Hollands, Groenmarkt te 's-Hage.

Hoofdschotel was het oprichten van eene afdeling 's-Gravenhage van N.I.O.V.

De Voorzitter deelt mede, dat bij het oprichten van N.I.O.V. er gerekend was op eene afdeling Nederland. Aangezien echter volgens de statuten in een afdelingsbestuur geen gepensioneerden zitting mogen hebben en dit toch hier te lande, ware het slechts uit een oogpunt van continuïteit, noodzakelijk was, werd deze afdeling omgezet in de Vertegenwoordiging van N.I.O.V. voor Nederland. Deze Vertegenwoordiging is in Nederland het Orgaan van het Hoofdbestuur van de Ned. Ind. Off. Ver. te Bandoeng, vormt de schakel tusschen dat bestuur en het Departement van Koloniën, Volksvertegenwoordigers, andere Vereenigingen, Bonden enz. Met de in Nederland vertoevende leden van N. I. O. V. had de vertegenwoordiging feitelijk niet te maken. Echter zoolang er nog geen afdelingen door de leden gevormd waren, nam de vertegenwoordiging de taak van een afdelingsbestuur op zich. Thans hebben eenige leden in den Haag het denkbeeld geopperd eene afdeling 's-Gravenhage op te richten. Dit zal de taak der vertegenwoordiging ver-

lichten en zullen door de afdeling uitgewerkte voorstellen voorgebracht, uit haar midden commissies daartoe benoemd kunnen worden.

Een verlichting van het werk der vertegenwoordiging was noodig. Het werk werd te omvangrijk! Administrateur en secretaris vroegen hun ontslag, omdat zij dat werk, naast hun eigen werkkring, niet meer konden waarnemen. Het is nu gewenscht het secretariaat en het administrateurschap te vereenigen en dit op te dragen aan een persoon, die daarvoor meer tijd beschikbaar zal hebben, terwijl het levend element zal geleverd worden door de afdelingen den Haag, wellicht spoedig te volgen door afdelingen Breda en Nijmegen. Op deze wijze kan meer bereikt worden en kan meer voeling zijn tusschen vertegenwoordiging, hoofdbestuur en leden in Nederland.

Het samenvoegen van beide voornoemde functies wordt goedgekeurd en benoemd tot secretaris-administrateur der vertegenwoordiging van N. I. O. V. in Nederland de gep. majoor I. L. de heer J. A. Soetens, Buys Ballotstraat 15, den Haag.

De voorzitter deelt mede, dat het stenografisch verslag van de op 29 Dec. j.l. gehouden algemeene vergadering niet voor publicatie oorbear is en daarom niet wordt voorgelezen.

Den secretaris wordt verzocht het jaarverslag voor te brengen.

Meerdere belangstelling kan geconstateerd worden. In 't afgelopen jaar werden 3 algemeene vergaderingen gehouden en een door de leden in den Haag, waarbij 't bestuur van „Bendor" was uitgenoodigd. (Zie Kol. Weekbl. d.d. 18 Dec. 1919, No. 51). De vertegenwoordiging bestond op 1 Januari 1920 uit de heeren H. A. Kooy, gep. luit.-kol. inf., voorzitter; J. H. Fuchter, kap. der inf., secretaris; C. de Bruin, gep. ritm., administrateur; A. J. Gooszen, kol. b. d.; P. L. de Gaay Fortman, luit.-kol. genie; M. van Welie, majoor artillerie; P. F. Hoeksema de Groot, kap. inf.

De verrichtingen van de vertegenwoordiging waren de volgende:

a. Op verzoek van het H.B. en na zich in verbinding gesteld te hebben met het Dep. v. Kol. en het Kamerlid den heer Ter Hall, werd verkregen, dat aan de vooruitreizende leden van Gouvernementspassagiers overtocht van Indië naar Nederland kan worden verleend tegen Gouvernementsstarief, mits niet reizende in eene lagere klasse en onder overlegging van eene verklaring van den betrokken Departementschef.

Terugwerkende kracht tot 25 Maart 1919, zullende de Landsdienaren, die meenen aanspraak te mogen maken op restitutie van het boven bedoeld tarief betaalde passagierskosten voor hun gezin, zich hebben te wenden tot de betrokken afd. van het Dep. van Kol. Een woord van bijzonderen dank wordt hier gebracht aan den heer Ter Hall voor zijne bemoeienis in dezen.

b. Het Dep. van Kol. heeft nu eene regeling getroffen voor gehuwde officieren, die sanatoriumverpleging noodig hebben. Zij kunnen, zoo zij met het oog op huisgezin die kosten niet kunnen betalen, opgenomen worden in het hospitaal der Koloniale Reserve te Nijmegen à raison van f 2.— per dag voor een hoofd- en f 1.— voor een subaltern-officier.

c. Op een verzoekschrift aan den Minister van Kol. om herziening van de uitrustingsgelden van officieren van het N.-I. leger, reeds hier te lande aanwezig, en die voor dienst te werk gesteld worden aan militaire inrichtingen hier te lande, in dien zin, dat zij op gelijken voet behandeld worden als zij, die uit Indië worden uitgezonden, werd beslist, dat voor de officieren, gedetacheerd aan de Rij- en Hoofsmidschool, eene verhooging van de tegemoetkoming reeds in overweging is genomen, doch dat geen termen zijn gevonden voor de overige groepen tot verhooging over te gaan.

De motieven, welke tot dit besluit leidden, zijn der vertegenwoordiging nog onbekend.

d. Naar aanleiding van een verzoekschrift van het hoofdbestuur aan H. M. de Koningin, om ook actief dienende officieren lid van den Raad van Toezicht

Firma Gez. DE GRIJS

BOTERMARKT 24 - LEIDEN - TELEF. 1322

Specialiteit in

Uitzetten en Luiermanen

J. P. FLECK - Utrecht

Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078

COMPLETE WONINGINRICHTINGEN

Behangerij ..... Stoffeederij

... Matrassen en Beddenfabriek ...

ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

's-Gravenh. Muziekschool
„DE TOONKUNST”
 Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477
 Spreekuren dagelijks van 10—1 en 2—6 uur.
 Directeur: JAMES ZWART.

Behave volledig onderricht aan Dilettanten en Eerstbeginnenden, ook gelegenheid tot Vakstudie.

DAGELIJKS KUNNEN AANMELDINGEN GESCHIEDEN.

Klavier, Orgel, Solozang, Viool, Alt, Cello, Compositie, Dirigeerkunst: 1 uur per week f 80.—; 2 uren per week f 150.— per jaar Samenspel f 40.—; Harmonie en Contrapunt f 50.—; Muziekgeschiedenis f 25.—; Voordrachtskunst en Declamatie f 50.—; Meth. Spreken f 50.—; Fransch, Duitsch en Italiaansch f 50.— p. j. Orkestklasse 1 maal p. w. 2 uren, voor leerlingen der school f 10.—; leerlingen buiten de school f 15.— p. j. Het onderricht wordt uitsluitend door eerste, gediplomeerde krachten onderwezen; de leerlingen worden individueel behandeld; het geheel staat onder voortdurend toezicht van den Directeur, die alle verantwoordelijkheid voor de te geven lessen draagt, waardoor steeds de beste resultaten worden bereikt.

VRAAGT PROSPECTUS!!!

op het beheer van het Weduwen- en Weezenfonds te doen zijn, verklaarde de Min. van Kol. zich bereid door eene commissie de mogelijkheid te doen overwegen en werden uit een voordracht van 5 officieren daarna als leden der commissie benoemd, de majoor-intendant A. de Wit en de kapitein van den Generalen Staf A. F. H. Winter.

e. Ook door haar bemoeiing werd verkregen dat het zakgeld van de cadetten der K. M. A. en C. S. en der leerlingen van den H. C., gerekend vanaf 1 Juli 1919 opnieuw werd vastgesteld, waarbij de bedragen belangrijk werden verhoogd en tevens werd voorzien in de kosten van voeding tijdens den tijd, dat de aspirant-officieren met verlof worden gezonden. De periode, dat zij na hun officiersexamen en vóór hunne benoeming tot officier dak- en huisloos rondzwerven is hiernede voorbij.

f. Het verslag der militaire bezoldigings-commissie werd ontvangen en besproken in den boezem der vereeniging, waarbij speciale aandacht werd gevestigd op de tractementen in Holland en aan de pensioenen.

Eene commissie werd benoemd om deze kwestie nader onder de oogen te zien en met het Dep. van Kol. daarover overleg te plegen.

g. Op een verzoekschrift van de vertegenwoordiging aan den Min. van Kol. om eene vergoeding voor reiskosten, dan wel van verhuiskosten te verleen aan de officieren van het N.-I. leger, in opleiding voor Japansche tolk, werd geantwoord, dat degenen die meenen redenen te hebben tot het indienen van een dusdanig verzoek, zich terzake rechtstreeks hadden te wenden tot den Minister van Koloniën.

De vertegenwoordiging vestigt de aandacht er op, dat zij gaarne zal reageeren op verzoeken, mits deze behoorlijk gegrond zijn op feiten en de leden de zaak bij naam en toenaam noemen.

Het in druk verschijnen van het „Vademecum voor den Indischen officier” heeft eenige belemmering ondervonden, doch staat spoedig te verschijnen.

Van de „Gegevens omtrent de verschillende garnizoenen op Java en de Buitenbezittingen” zijn op aanvraag voor de leden bij den administrateur gratis exemplaren verkrijgbaar.

Het „Zakboekje voor den officier van het Ned.-Ind. Leger”, door kapitein F. Treffers, is à f 0.50 per exemplaar eveneens voor de leden verkrijgbaar gesteld.

De heer Bannink gaf in de algemeene vergadering van 29 December j.l. een rondblik in de verschillende bezoldiging van Indische ambtenaren en officieren. De voorzitter wees er op, dat de officier voortaan ook ambtenaar moest worden, d.w.z. in het corps „Officials” en de factor „werkloosheid” in zijn pensioens, veroorzaakt door het gedwongen uittreden, op speciale wijze moet berekend worden, hetzij door een nieuw capitulantenstelsel, hetzij, zooals de heer Bannink aangaf, door gratificaties.

Een woord van dank werd gebracht aan den heer van de Kastele, kapitein der genie, die wegens vertrek naar Indië als secretaris aftrad en sedert het oprichten der Vertegenwoordiging zijn beste krachten aan de N. I. O. V. gaf en aan den heer Stoutjesdijk, ritmeester, die eenigen tijd het administrateurschap waarnam.

Met vreugde en dankbaarheid werd geconstateerd, dat ook dit jaar de samenwerking met het Dep. v. Kol. uitstekend behouden bleef.

Hierna wordt behandeld het financieel verslag. Ook hier een oploopen der uitgaven. Bedroegen deze in 1917 f 350, in 1918 werd dat f 530, in 1919 f 1000 en nu geraamd voor 1920 f 1200. Waar gemiddeld 100 leden in Nederland vertoeven, zijn dus per lid f 12 noodig, terwijl het orgaan van uit Indië kosteloos wordt verstrekt. De contributie zal dus verhoogd moeten worden; hierna is geen uitkomen. Ook het hoofdbestuur in Bandoeng zal moeten bijspringen. Na eenig debat wordt met algemeene stemmen aangenomen, de contributie van een luitenant te brengen van f 0.50 op f 1.— en van een kapitein van f 1.— op f 1.50 per maand, resp. f 12.— en f 18.— per jaar.

(Een daad waaraan de leden van „Oost en West” wel een voorbeeld mochten nemen. Ook luitenants en kapiteins baden zich niet in weelde, doch zien de noodzaak in hun vereeniging in stand te doen blijven! De wd. secretaris van het hoofdbestuur van O. en W.).

Vervolgens wordt overgegaan tot het oprichten van de afdeling den Haag. Als voorloopig bestuur worden gekozen de heeren A. de Wit, majoor-intendant; A. T. M. Winter, kapitein van den Generalen Staf en J. A. C. Bannink, kapitein der infanterie.

De voorzitter heet de nieuwe afdeling welkom, rekent op samenwerking, terwijl zij van de zijde der vertegenwoordiging op allen steun kan rekenen.

Vervolgens leest de voorzitter de aantekeningen voor, gesteld op het request van den gep. majoor J. A. Soetens inzake de pensioenen.

Alle stukken worden gesteld in handen van de nieuwe afdeling den Haag om ze te bestudeeren en te dienen van advies. Er zal echter haast mede gemaakt en overleg met het Dep. v. Kol. gepleegd moeten worden.

Na een debat wordt besloten de in de vorige algemeene vergadering aangenomen motie-Koster, welke blijkt op een onjuiste basis te berusten, niet door te zenden.

Aan den aftredenden administrateur de heer C. de Bruin en secretaris J. A. Fuchter wordt dank betuigd.

Kolonel Gooszen deelt mede, dat ook hij wegens vertrek naar Indië zal moeten aftreden. Hij maakt van de gelegenheid gebruik om als wd. secretaris van het hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West” de aandacht op deze vereeniging te vestigen. Deze bevordert den band tusschen Moederland en Koloniën. Wil N. I. O. V. blijven bestaan, dan moet ook die band er nog zijn. Deze band heeft versterking noodig, daarom handelt en treedt toe als lid. 12 nieuwe leden traden toe tot „Oost en West!”

G.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Indische legertoestanden.

„Heeft Brandsteder waarheid of onwaarheid gesproken, toen hij beweerde, dat de Indische soldaat alleen de keuze heeft tusschen Ngawi of Tjimahi, tusschen het strafdetachment en de gevangenis?”

„Onwaarheid!” roept de heer K. W. uit in een zijner 13 artikels over Legertoestanden in het „N. v. d. D.”, het resultaat van zijn onderzoek in de kazernes, hem door het Legerbestuur toegestaan. „Goddank, onwaarheid! Maar na dien juichkreet past de erkenning: niet heelemaal onjuist zijn de klachten door Brandsteder geuit; zijne conclusie moge falen, sommige althans der feiten en toestanden waarop hij die baseert, kunnen niet worden weggeredeneerd.”

K. W. wijst o.a. op het groote verschil in huiselijkheid van het eene dagverblijf ten opzichte van het andere en concludeert: „Er blijft nog wel wat te doen tot veraangenaming van het Indische soldatenleven.”

Naar aanleiding van meerdere goede veranderingen uit den laatsten tijd, o.a. den bouw van een fraaie kazerne te Djati-Ngaleh bij Semarang, merkt schr. op: „Indien men er wat vlugger bij was geweest, indien men zich niet had laten dwingen, geloof Ge niet dat men dan met minder had kunnen volstaan, terwijl nu het meerdere zelfs ternauwernood bevrediging schenkt? Het voorbeeld van de Marine is ten deze welsprekend.”

Uit zijn slotartikel nemen wij o.a. over: Intuschen, mijne kritiek betreft veel meer het verleden dan het heden. Het Legerbestuur wil het goede, terwijl ik geene woorden van lof genoeg heb voor de stoere werkers van den Geneeskundigen Dienst: Dr. Neeb, Dr. van Gulik, Dr. van Genderen Stort, Dr. Gerritsen, Dr. Arends..... *j'en passe et des meilleurs.*

PENNOCK-COMPANY

Huygensstraat 27 Tel. H 6300 - Tel.-Adr.: „Highspeed”

DEN HAAG
BANDOENG

**EXPORT van AUTOMOBIEL- en .....
KOETSWERK-ONDERDEELEN**

THE PH. VAN OMMEREN
CORPORATION OF NEW-YORK
New York, San Francisco (Cal.),
42 Broadway. 64 Pinestreet.

belast zich met:

Expeditie :: Assurantie
Opslag van goederen, enz. enz.

Nadere inlichtingen worden gaarne
verstrekt door

150

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

M.V. Brood- en Beschuifabriek
„DE OUDE VETTE HEN”
DEN HAAG
bij het Stadhuis

*Alle soorten Brood, Beschuif,
Banket, enz.*

Lunchroom - Tea-Concert

219

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming
voorheen P. J. JANSEN.
Eenig adres: Koninginnegracht 1^D.
(over Hoofd-Ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage.

Men lette op de Tel.-Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
... .. en Maand-Auto's ... ..

Dag en Nacht geopend

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
1/2 DE ERVEN H. VAN DIJK
Hofleveranciers van wijlen Z.M. den Koning
Nieuwe Gracht 6 - Tel. 3416
UTRECHT

*Leveranciers van Burger-, Militaire-
en Marine Kleeding*

Indische Uitrustingen

Reiziger door het geheele land te ontbieden.

Adverteeren doet verkoopen

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:

Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176

Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoefden.

Snellende levering van alle Studietoeken, Tijdschriften en
Modeplaten.

Leesbibliotheek in 4 talen.

Advertentie-Bureau.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL. Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 % gewaarborgd.

124

VEREENIGINGEN! Voor het projecteeren op Lezingen wende men zich tot

A. M. A. SUSAN, Foto-Handel

Regentesselaan 108, DEN HAAG, Tel. 6757

LEVERING VAN LANTAARNPLAATJES

VAKKUNDIG AFWERKEN VOOR AMATEURS

FOTOGRAFISCH ATELIER

Men lette op het juiste adres.

43

**INDISCHE
UITRUSTINGEN**
VOORDEELIGST
ADRES:

**AU BON
MARCHÉ**

A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

J.R.

101

De leukste **DANSVONDJES** organiseert men met een „His MASTER'S VOICE“ **GRAMOPHONE.** Enorme keuze platen bij: **WILLEM SPRENGER.** Agent der Gramophone Comp. Ltd. **PASSAGE 46. Tel: 3778. DEN HAAG.**

De generaal Van Rietschoten, eindelijk, is een no-bele figuur, een kaerel uit één stuk, rechtvaardig en vaderlijk voor zijne jongens; een man, een soldaat en een leider van mannen. Ik gevoel behoefte om uiting te geven aan mijne bewondering voor de stalen werkkraft, de toewijding, de goedheid des harten en het helder inzicht van den generaal. Hij is eerlijk, hij is onbevreesd, hij gaat recht door zee! Ik wensch den soldaat geluk met zulk een verstandig en humaan chef; hij doet beter op dezen te vertrouwen dan gehoor te verlenen aan *louche* inblazingen van menschen, die gaarne misbruik zouden willen maken van zijne goede zaak, om er hunne eigen duistere belangen mee te dienen.

Indien mijn aandrang en die van welmeenende medestanders op het Legerbestuur dit gevolg had, dat den minderen militair gelegenheid werd geboden om een vak te leeren, zou hij van de hem gegeven kans gebruik maken? Ik vrees van neen! Hoe weinigen zijn het, die zich opgeven voor de kaderschool, terwijl de anderen liever „kankeren“ over hun treurig lot, of er een borrel tegen aangooien, in plaats te pogen aan de niet al te zware voorwaarden tot toelating te voldoen. Maar het is werkelijk verbazend te bemerken hoe weinig fut er bij velen in zit. Zij laten zich leven, zij drijven den stroom af, willoos en doel-loos.

De soldaat heeft te weinig te doen! De ledigheid speelt den duivel met hem. En het bewijs? Alle officieren die ik er over sprak, geven hem dit testimonium: „Kankeren en mopperen is hem aangeboren; ontevreden en rumoerig zijn ze bij n a allen, onbetrouwbaar is er nagenoeg geen een. Laat hem te veld moeten trekken, gij zult verbaasd staan in den garen, gewilligen, opgeruimden Hollandschen jongen van heden, den vervelenden, recalcitranten lijntrekker van gisteren te herkennen. Of liever, niet te herkennen!“

Daar zit dus een goede kern in onze jongens. En ik wilde dat ik de pen van een Rudyard Kipling had..... welk een *Soldiers Three* ware er van den Ned.-Indischen soldaat te schrijven! Ik heb typen gezien die niet behoeven onder te doen voor de onsterfelijke trits: Mulvaney, Learoyd en Ortharis.

Maar zou men belangstelling voor zulk een boek voelen? Dat is het zwakke punt; het gebrek aan waardeering, oorzaak van het verschrikkelijke isolement, waarin de soldaat hier leeft. Indien wij burgers dan tot hem zeggen: „Ga niet naar gelegenheden, waar gij u verlaagt, waar gij schade toebrengt aan uwe gezondheid, en lichaam en ziel beide bevuilt“..... laat ons dan tegelijk zorgen dat andere plaatsen voor hem openstaan. Niet alleen „Militaire Tehuizen“.....! Hoe goede bedoelingen ook bij de oprichting daarvan hebben voorgezeten, zij zijn te gewild, te..... hoe zal ik het zeggen? te nederbuigend. Jan is soms een kind, maar hij wil niet als een kind behandeld worden.

Wat mankeerde er aan ons leger tot dusver? Zorg — en hóoger plichtsgevoel — van de militaire autoriteiten, belangstelling en waardeering van de zijde van de burgerij. Het eerste euvel is verdwenen; er wordt door de chefs krachtig gewerkt aan verbetering van het materiele lot van den soldaat, en weldra zal dat niet veel meer te wenschen overlaten.

Maar nu het tweede, het ergste kwaad! Het helpt niet veel of men den soldaat lekkere soep geeft,..... en voortgaat hem als een uitgestootene, een paria te behandelen. Hieraan kunnen de officieren niets doen; in die „legertoestanden“ moet door de burgerij verbetering worden gebracht. De soldaat dient mee te werken, natuurlijk. Maar hij is trotsch en schuw. Het is aan ons om hem het eerst de hand toe te steken.

Een nieuw hotel te Weltevreden.

Geruchten gingen er al lang, schrijft men aan de „Loc.“, plannen waren er ook wel, maar tot een beslissing kwam het niet. Thans is er een beslissing: de Staatsspoor bouwt een voorloopig hotel op het Koningsplein in den N.-W. hoek, tellende ruim hon-

derd kamers. In Mei 1920 zal het gereed zijn. Directeur wordt de heer Herscheit, die vroeger enkele jaren hotel Toegoe te Jogja beheerde.

In de behoefte aan goede hotelruimte te Weltevreden zal over eenige maanden zijn voorzien.

De Regeering en de planters.

Uit het Regeeringsantwoord op de Algemeene Beschouwingen, in den Volksraad uitgesproken door den heer Muurling en opgenomen in de „Loc.“, nemen wij het volgende over, ook in verband met het artikel „Een alarmeerende rede“ in het Kol. Weekblad van 29 Januari j.l.: De Regeering staat boven de partijen; met een beroep op Nederland, zegt zij, dat het steeds de middenpartijen zijn, die de maatregelen door voorloopers aanbevolen, te goeder tijd tot uitvoering brengen. De Regeering verwijst als waarschuwing naar de geschiedenis der Fransche en Russische revolutie; dit speciaal tot degenen die onbarmhartig alle teekenen van opleving neerslaan. De Regeering betreurt het, dat de stemmen uit de planterskringen niet in dezen Raad worden gehoord; daarin zal in de volgende zitting hopelijk verandering komen.

De Regeering beantwoordt in het algemeen in stellig ontkennenden zin, dat de planters bezorgd zouden moeten zijn voor de veiligheid hunner gezinnen. De planters zien te weinig de beweging groeien. De Regeering betreurt de aanslagen op assistenten, maar zij kan niet iederen planter persoonlijke bescherming verlenen, evenmin als in de steden. De planters moeten meer rekening houden met de veranderde mentaliteit der bevolking en in betere behandeling en betere loonen middelen ter verbetering zoeken en niet in wapening. De onverstandige uitlatingen, als onlangs in plantersvergaderingen werden gehoord, verscherpen slechts de toestanden.

Loonsverhooging.

De Arbeidscommissie stelde den planters 164 vragen, ter schriftelijke beantwoording, schrijft de heer K. W. in het „N. v. d. D.“

Vraag 85 luidt: „Waardoor stijgen de loonen?“ Een oud en ervaren planter uit de Preanger antwoordde hierop: „Door vermindering der productie, aanzienlijke teruggang der arbeidsprestatie en sterk toenemende zucht naar weelde en vermaak.“

Een geheel ander persoon, de heer Bosscha van Malabar — toch wáárlijk niet de eerste de beste! — beantwoordde vraag 86 aldus: „Loonsverhooging heeft vermindering van arbeidsprestatie tengevolge. Het aanbod van arbeidskrachten neemt in den regel bij loonsverhooging slechts in geringe mate toe.“

Dit zijn dan toch dingen, waarover de planters, „levende te midden der bevolking“, wél en zelfs bij uitstek kunnen oordeelen.....

Het is voor menschen die Indië kennen geen geheim, dat de Inlander precies zoo veel werkt als noodig is om juist even in zijne behoeften te voorzien. Verdubbelt men zijn maandsalaris, dan komt hij maar 15 dagen binnen. De oorzaken van deze funeste laksheid zijn vele, maar eene der voornaamste is alweer de onveiligheid van het bezit, die *kanker* van Indië.

In de Mededeelingen van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopedisch Bureau, Deel II, Afl. 3, 2e stuk, komt op pag. 200 de volgende treffend-juiste uitspraak voor, gedateerd: Weltevreden, 6 Februari 1919 en geteekend door het Hoofd van den dienst der Arbeidsinspectie, den heer E. J. van Lier:

„Met opzet wordt hier de inlandsche werknemer speciaal genoemd, daar diens eischen volstrekt niet in de eerste plaats uitgaan naar een zoo hoog mogelijk loon. Bij zijne betrekkelijk geringe levensbehoeften heeft de inlandsche koelie een bepaald minimum-loon noodig, waarvoor hij in ruil eene zekere hoeveelheid arbeid wenscht te verrichten. Zijn verdere wenschen gaan niet in de eerste plaats uit naar een mogelijke verhooging der loonen, doch vooral naar een zoo laag mogelijk houden der arbeidsprestatie.“

Deze uitspraken stelt K. W. tegenover het oor-

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuisbezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef. TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

J. M. VAN KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.

FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17; 's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26; Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Deift 138.

Adverteeren doet verkoopen.

Zeebaboe's en Jongens

beschikbaar. 303

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”

Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden

V. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

deel van de Regeering, weergegeven in haar antwoord op de Algemeene Beschouwingen in den Volksraad, bij monde van den heer Muurling: „de Regeering vereenigt zich absoluut niet met de meening, dat loonsverhooging vermindering van arbeidspraestatie ten gevolge zal hebben. Wel zullen misschien de arbeiders als gevolg der loonsverhooging eenigen tijd minder praesteren, maar na zulk een korte overgangperiode zal een en ander zich snel herstellen.”

Rietbranden.

Bij schering en inslag komen nog altijd rietbranden voor, haast overal in de suikerstreken, en de tegenwoordige volksleiders zouden maar al te graag deze misdrijven willen toeschrijven aan de schuld der fabrikanten, schrijft men aan het „Soer. Hbl.” Niets is echter minder waar en talloze vonnissen van landraden zouden kunnen aanwijzen, dat dergelijke branden uit moedwil hoofdzakelijk worden bedreven door lieden, die hun landgenooten het licht niet in de oogen gunnen.

Uit een aantal „officieele politierapporten”, uitgebracht in de afd. Kendal, blijkt nu weder dat haat en nijd onder elkaar de drijfveer is geweest der laatste uitgebroken rietbranden, waarbij de daders achterhaald werden. De een stak er den brand in, omdat zijn zuster door den tuinwaker was bedrogen, de ander omdat hij een veete had tegen den mandoer; weer een ander, omdat hij een hekel had aan den mantripolitie, en zoo gaat het voort; geen één, dat een aanklacht kan zijn tegen de fabriek.

Uit een andere correspondentie aan het „Soer. Hbl.” blijkt, dat veelal vonken van locomotieven branden veroorzaken in de tuinen.

Gewapende Koelies.

Naar aanleiding van den moord op den heer Peters, afdelings-employé van de rubber-onderneming „Kaliredjo” in het Banjoewangische, schrijft de heer K. B. een artikel in het „Soer. Hbl.”, waarin o.a. gewezen wordt op het slechte gehalte der politie aldaar en op de wijze, waarop de koelies op de ondernemingen zich tegenwoordig „wapenen”. 't Is voor den employé, die op zijn afdeling geheel alleen zit, te midden van een bevolking, die in haar opvattingen van recht en billijkheid toch altijd vreemd aan zijn eigen gedachtengang, een voortdurende bedreiging. Vooral de Madoerezen ziet men tegenwoordig nooit zonder hun messen, zelfs waar ze die bij hun werk in het geheel niet nodig hebben. En 't zijn niet alleen kapmessen en arits, doch allerlei soort moordtuig, waarvan wij op een der door ons bezochte ondernemingen een aardige collectie mochten zien.

In de kota is het nog erger. Komt eens op de stations en ziet de Inlanders, zooals ze op reis gaan! De enorme heften van hun piso's grijzen u uit hun gordels tegemoet. Dit zijn toch niet alle werktuigen? Een Inlander, die in zijn Zondagsche kleeren een reisje gaat maken, heeft toch z'n gereedschappen niet nodig! Waarvoor dan dat wapenttuig?

Onder de planters is er dan ook reeds over gesproken, of het niet doenlijk zou zijn den koelies te verbieden ander gereedschap te dragen, dan strikt noodig is voor hun werk. Men zou bijvoorbeeld alleen aan de mandoers kunnen toestaan „zich te wapenen”. Ook hier waren de administrateurs van de ondernemingen in het Zuid-Banjoewangische op hunne vergadering echter van meening, dat het zeer stellig op den weg van het gouvernement ligt om een bepaling tegen het onnoodig dragen van dergelijke gevaarlijke instrumenten in het leven te roepen.

In Nederland is het zelfs verboden met een degenstok te loopen. 't Is dan ook te dwaas, dat hier de Inlanders vlijmscherpe messen bij zich dragen. Op enkele ondernemingen heeft men reeds de klaarlijkkelijk voor verdachte doeleinden gereedgemaakte messen in beslag genomen. Dit is de meest afdoende oplossing, al zou 't nog radicaler zijn, wanneer een algemeen verbod werd uitgevaardigd. Het wordt meer dan tijd.

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS. WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.

Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw,

Piet Heinplein, Tel. ¹⁵⁸⁷₁₅₈₈

Bijkantoor: DEN HELDER,

Hoofdgracht 37, Tel. 83.

UIT DE INDISCHE PERS.

Het jaar 1919. Bij het einde van het jaar 1919 wijdt ook de Redactie van de „Sinar-Hindia” in haar nummer van 31 December een woord aan den algemeenen toestand, waarin het Ned.-Indische volk verkeert en is zij van meening dat het staat in het teeken van de Beweging, welke van een ernstig streven getuigt en met eene tot heden ongekende energie in het afgelopen tijdvak is opgetreden.

Het is de Sarikat-Islam-vereeninging met hare verspreide afdelingen in geheel Ned.-Indië, die door hare actie steeds meer haar doel nadert en in het belang van het menschedom op geheele zelfstandigheid aanstuurt, om zodoende het volk in staat te stellen zijne eigen rechten uit te oefenen.

Dat men in het kamp der tegenpartij zucht over de evolutie, welke het volk thans doormaakt, omdat die vooruitgang natuurlijk tot schade strekt van het tegenwoordig Gezag, daarover behoeft niet lang te worden gesproken, want het is nu eenmaal zóó dat waar winst is, er verlies moet zijn en dat waar het goede is, ook het slechte bestaat.

De tegenpartij beschuldigt de Sarikat-Islam-vereeninging dat zij de hand heeft gehad in de verwikkelingen in de Preanger, in Djambi, in Toli-Toli enz. en heeft de beweging door hare maatregelen willen breken, doch het feit valt te constateeren dat, sedert die Regeeringsactie, de volksbeweging juist in kracht is toegenomen, om reden God dat zoo wil.

Hoevele bezwaren hebben de volksleiders bij hunne actie niet moeten overwinnen en welk leed is hun niet aangedaan in den vorm van arrestaties, doch hoe dit zij, de hoop wordt gekoesterd dat het jaar 1920 de groote volksbeweging een schrede verder zal brengen.

Zeer zeker valt nog veel te wenschen over, doch het is het oprechte streven der Redactie om naar haar krachten de volksbelangen te dienen, waar van anderen geen hulp te verwachten is.

De wijze waarop de volksbeweging in Europa zich ontwikkelt, kan men lezen uit de dagelijksche berichten in de nieuwsbladen en geeft aanleiding tot nauwgezette overweging, want er blijkt ten duidelijkste uit hoe de volken eenstemmig en zoo noodig met geweld hunne verlangens wenschen te bevredigen.

Allen die daarmede instemmen, moeten het werk steunen van de redactie, die zich voorstelt mede te werken aan de opruiming van de vuiligheid, welke op de wereld bestaat en het algemeen belang wenscht te dienen.

Met den wensch dat nieuwe kracht, nieuwe eensgezindheid en nieuwe macht de bevolkingsdeelen van Ned.-Indië samen zullen binden ter bereiking van dezelfde groote gedachte, sluit de Redactie haar overzicht.

Het Bolsjewisme in Ned.-Indië. Ned.-Indië is een land dat ten allen tijde met gevaren wordt bedreigd.

Vóór het uitbreken van den wereldoorlog spraken van het Chineesche gevaar; later hoorde men van de bedoelingen van Japan om belangstellend naar andere landen uit te zien en zijn invloed daarheen over te brengen.

Toen kwamen verscheidene ziekten, honger en thans zien de besturende voormannen door hunne brillen het bolsjewisme in Ned.-Indië aankomen.

En wanneer dit de twee grootste volksgroepen van Ned.-Indië, n.l. de Inlanders en de Chinezen bereikt, dan kan men wel zeggen, dat het geheele land van het bolsjewisme is doordrongen.

Hier zij opgemerkt dat dat bolsjewisme in het geheel niet zijn oorsprong behoeft te vinden in vreemde landen; men kan het in Ned.-Indië terstond krijgen, als het groot-kapitaal daar voortgaat met te dringen, den kleinen man weinig loon betaalt, hem niet in staat stelt met handenarbeid zijn levensonderhoud te verdienen en den strijd tegen de machines aan te binden.

Wordt op een of andere wijze niet tegemoet gekomen aan de belangen van den Inlander, dan zal men ook in Ned.-Indië den strijd zien van den werkman tegen elk bezit.

GEBR. DIEBEN (Fa C. J. DIEBEN)

Stoomwasscherij „Het Bonte Paard”.

Witte Singel 86 LEIDEN Interc. Tel. 1206

Eerste Electriche Bleek-Installatie.

De wasschen worden in Den Haag afgehaald en bezorgd.

Toko Samoea Ada

JOH. H. MOHRMANN 80

Hobbemastraat h. P. C. Hoofdstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Ontvangen:

Roode Vischjes

Gec. Tamarinde in flesch

Gec. Nootmuscaat

Gec. Ananas

Assemkoekjes in flesch

IND. KOEKJES.

Per ons

Assemkoekjes . . . . 75 ct.

Teng teng Katjang . 55 „

Teng teng Wiedjen . 55 „

Beco Beco . . . . . 55 „

Eerste zending Hoornen Rijstlepels

N. V. MEUBELFABRIEK V/H LE COINTRE & CO.

164

Ameublementen

Betimmeringen

Gordijnen

Japigten

Modelhuis: Oude Molstraat 32

'S-GRAVENHAGE

GEBR. VLES - LEIDEN

Kleermakerij

BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste

Engelsche Stoffen

191

in groote keuze voorradig.

Uitrustingen voor Indië

..... Melkinrichting .....

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

C. P. A. NICOLAI

DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057

hoek Valeriusstraat.

177

Specialiteit in Heeren-Modeartikelen

Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
Amsterdam 142
 72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
 Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Parkhotel
 van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
 Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
 Rustige ligging.
 Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Hotel VAN DEN ABEELEN
SCHEVENINGEN
 Het geheele jaar geopend.
 Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen
 Aanbevelend, P. ENGELS. 175

„DE BIJENKORF”
 :: Lunch- en Tearoom ::
 Koude- en Warme Schotels 153
WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen
INDISCH RESTAURANT
 LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG
 Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
 Uitsluitend Indische Tafel.
 Directeur: J. VAN GEEMERT. 163

Maison van Wijk
 Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665
 UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90
 Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
 Dejeuners, Diners en Soupers.
 135 **KOUDE EN WARME SCHOTELS.** J. H. M. KOETS

Het sedert 1911 gevestigde
Indisch Restaurant „Waroong Djawa”
 Kortenaerkade 10, Den Haag, Tel. 4882
heeft geen filialen.
 UITZENDING VAN DINERS. 193

Hotel Café-Restaurant
HET ROOMHUIS „BOSCHHEK”
Haagsche Bosch Den Haag
 Eigenaar-Exploitant: H. L. P. ALSEM.
 Uitsstekende Keuken
 Gelegenheid tot het geven van Diners
 en Partijen
 Oprijlaan met Garage. Kegelbanen in aanbouw.
 Tennisbanen. 9

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
 LEIDEN - HOLLAND.
Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren 12
Soepen, Pickles, Jams
 Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog
 Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Bij de bespreking van dit onderwerp vraagt „Troeno” in de „Pewarta Soerabaja” van 16 November 1919 zich zelve af welke blaam den Inlander onderwerpelijk treffen kan en zijn antwoord daarop is „Niets”.

Het is moeielijk den Inlander in dezen tegenwoordigen tijd en nadat men hem zekere kennis heeft bijgebracht, ten laste te leggen dat hij zichzelf arm vindt tengevolge van de uitbuiting van het kapitaal, dat hem tegen veel te laag loon laat werken.

Of dat de rijkdom van Indië bijna geheel terecht komt in de zakken van de geldmannen, terwijl hij als bewoner van het land daarvan zoo goed als niets te zien krijgt, om reden hij zich tegen de kapitalistische praktijken niet kan verzetten.

Geen geldelijke schatten wenschende of kunnende verzamelen, vraagt de kleine man slechts eene menschaardige bejegening als mensch en als helper van den rijkdom en de toekenning van een loon dat evenredig is aan zijne arbeidsprestatie.

Nu is het wel waar dat het verzoek om loonsverhoging dikwijls vergezeld gaat van kwaden wil van de zijde van den arbeider, n.l. als de werkgever niet in dat verzoek treedt, doch de praktijk wijst aan dat dit staken bijna nooit vergezeld gaat van bloedvergieten.

Hebben de vele roofpartijen en brandstichtingen in Indië dan misschien een bolsjewistisch ondergrond, vraagt de schrijver?

Hoogstwaarschijnlijk niet, antwoordt deze. Misdriften, als waarvan hier sprake is, komen in de Westersche samenleving eveneens veel voor; in elk geval had de jongste groote roofpartij te Koedoes met het bolsjewisme niets uit te staan.

Deze en andere roofpartijen ontstonden uit persoonlijke twisten en kregen een grooten omvang, doordien de beleedigde tegen betaling een aantal lieden aanwierf en door het toebrengen van zooveel mogelijk schade voldoening wilde hebben voor de ondervonden tekortdoening.

Deze daders waren schavuiten, doch geen bolsjewiki.

Het feit, dat gegoede en rustige Inlanders zich hebben aangeboden om in het conflict te Koedoes als tussenpersoon tusschen partijen op te treden, wijst er ook op dat hier geen bolsjewisme in het spel was.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

„Het jaar 1919”. Met de gebruikelijke verontschuldigingen voor de in het jaar 1919 begane fouten en de beste wenschen voor familieleden, vrienden, bekenden en lezers van de „Pewarta Soerabaja” voor het jaar 1920, geeft dit blad in zijn nummer van 31 December 1919 een overzicht van de in het afgelopen jaar plaats gehad hebbende gebeurtenissen, waaraan het navolgende is ontleend:

Was het jaar 1918 een ongelukkig jaar voor de Chinezen, dat van 1919 stond in het teken van de Beweging.

In Groot-China gold in de eerste plaats de boycot tegen Japan, welke door vaderlandslievende Chinezen in het leven was geroepen als protest tegen de overgave van Chineesch grondgebied aan Japan, welke de geheele Chineesche wereld heeft ontstemd.

De beweging ging geheel van het volk uit, zonder eenige bestuursbemoediging en zou zeker niet hebben plaats gehad wanneer het volk niet het gevoel had gehad, dat het in zijne teederste gevoelens was beleedigd.

Tusschen China en Nederland heeft een kleine ontwikkeling plaats gehad, tengevolge van de duidelijk uitgesproken pro-Duitsche neigingen van onzen gezant, den heer Beelaerts van Blokland, waardoor de neutraliteitsgrens werd overschreden.

De daad van de vrij spoedige vervanging van dezen diplomaat door een anderen gezant werd in China zeer gewaardeerd.

Verder had men in Groot-China de beweging tusschen de Noordelijke en Zuidelijke broeders, welke tot heden nog niet tot eene overeenstemming heeft geleid, met het gevolg dat de tusschen de partijen aanwezige vijandige stemming is blijven bestaan.

O. J. STUUT, 'S-GRAVENHAGE
 CHARLOTTE DE BOURBONPLEIN 28 - TELEF. 5073
 Comestibles - Koloniale Waren
 UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELN EN
 PRIMA WAREN. 189
 Bediening aan huis zonder prijsverhoging

LENSVELT NICOLA
Den Haag Holland 13
Beschuit en Roggebrood
voor export.

Moge het jaar 1920 de oplossing van dit geschil brengen.

Het dooden van Chinezen door Japanners te Foochow in de maand November 1919 heeft bij allen groote verontwaardiging teweeg gebracht en het zal er nog toe leiden dat de oorlog tusschen China en Japan onvermijdelijk wordt, waarin Amerika, wegens de groote belangen in laatstgenoemd land, zal worden betrokken en dan wel met de grootste voordeelen zal gaan strijken.

In het begin van het jaar 1920 zetten de Chinezen te Soerabaja eene beweging op het getouw, door te protesteeren tegen de militie en het Nederlandsch onderdaanschap, terwijl de Chineesche timmerlieden tot staking overgingen.

Het pandhuispersoneel kwam eveneens in actie en staakte.

Het uitvoerverbod van rijst uit Saigon, Rangoon en Siam naar Indië ontstemde zoowel den handel als het volk.

Te Tangerang deed het volk een aanval op een rijstwinkel van een Chinees, welke geheel werd geplunderd.

Te Koedoes ontstonden verwikkelingen tusschen de Chinezen en het volk, waarbij eenige Chinezen het leven lieten en veel werd geroofd. Er werd geld bijeen gebracht om de Chinezen daarvoor schadeloos te stellen.

Met ingang van 1 Mei 1920 trad voor de Chinezen de Wet op den Burgerlijken Stand en het Privaatrecht in werking.

De uitbarsting van den Kloet op 18 Mei 1919 bracht veel schade toe aan menschen en landerijen.

In de maand Augustus 1919 kwam de Garoetzaak en het doodschietsen van Hadji Hassan in de Pers ter sprake.

Van 25 October tot 3 November 1919 had het congres van de Sarikat-Islam-vereeninging plaats te Soerabaja, bij welke gelegenheid vele protesten werden ingediend, die betrekking hadden op den suikeraanplant, het doodschietsen van Hadji Hassan, de arrestatie van Sosrokardono, het opstootje te Toli-Toli (Celebes), enz., enz.

Den 25en December kwam de Radicale Concentratie tot stand. De verschillende politieke vereeningingen in Ned.-Indië kwamen voor dat doel te Djocjakarta bijeen en stelden de te volgen gedragslijn vast. Den dag daarop volgende constitueerde zich de vakcentrale, d.i. de vereeninging van alle personen die een vak uitoefenen en stelde daarbij haar programma vast.

Het is van zeker belang de aandacht op deze twee laatste combinaties te vestigen, want daaruit blijkt dat de Ned.-Indische arbeiders zich ernstig opmaken om de bestaande beweging te schragen en den strijd aan te binden tegen den kapitalist.

Tot nu toe traden de Indische arbeiders altijd gematigd en geduldig op en had geen aaneensluiting plaats, doch wanneer zij onder zekere leiding komen en hunne leiders door dik en dun volgen, dan zal een geheel andere toestand intreden en kan men voor vele verrassingen komen te staan.

Tot heden is het niet gebleken, dat de Ned.-Indische Volksleiders met elkander accoord gaan. Zij slaan spoedig op hol, behooren dientengevolge al heel gauw tot de verliezende partij, terwijl het beheer van de toevertrouwde gelden in opspraak komt.

In het kort zij gezegd, dat de evolutie, welke het volk doormaakt, vrij langzaam gaat en dat het onderwijs in denzelfden toestand is gebleven als waarin het het vorige jaar was.

Het gebrek aan leerkrachten werd sterk gevoeld.

Met de evolutie van de Chinezen in Ned.-Indië is het niet anders.

Het eenige wat de bijzondere aandacht heeft getrokken is hunne meerdere afhankelijkheid aan het Moederland, hetgeen zoo duidelijk is gebleken tijdens de Boycot-beweging tegen Japan.

Ondengende Europeesche schoolkinderen te Soerabaja, in de „Tjhoen Tjhoie” is reeds herhaaldelijk geklaagd over handelingen van de uit school komende Hollandsche jongens, die, huiswaarts gaande, 's middags het in de trams aanwezige publiek hin-

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul 185
 Salon de Rafraichissements
NOORDEINDE 44 DEN HAAG

Tel. 4060 - Haag - **MAISON VAN RIJN** Meermalen BEKROOND
 CUISINIERS
 Prins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
 Dejeuners, Diners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
 Varié, Mayonaises, Salades, Koude en
 Warme Schotels, enz. enz.
 Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede.

Tarief Diners Hoogst zindelijk bereid, van de beste ingrediënten, aan huis bezorgd :-

Diners à f 0.90 Vleesch Groenten Aardappelen	Diners à f 1.- Vleesch Groenten Aardappelen Toespijs	Diners à f 1.60 Vleesch Groenten Aardappelen 2de Vleesch, Visch of gevogelte Compôte Toespijs
--	---	---

Met bijlevering van SOEP worden de prijzen met f 0.25 verhoogd.

COUPONBOEKJES
 verkrijgbaar voor 24 Diners tegen Gereduceerde Prijzen.
 24 diners à f 0.90 f 20.50, 24 diners à f 1.- f 23.-
 24 diners à f 1.60 f 37.50, 24 porties soep . . f 5.-
 Speciaal Gesoigneerde DINERS met uitgebreid MENU
 f 2.50 p. couvert.
 Menu op aanvraag verkrijgbaar. 220
 Verzoeken bussen te weigeren met verbroken contrôle-sluiting.

deren door het werpen van kleine steenen. Maar in het bijzonder heeft dit plaats op het tramtraject Pasar Besar—Kepetran. Tengevolge van die klachten is het eenigen tijd wel beter geweest, doch sedert is men op nog onbeschaamder wijze begonnen het publiek te plagen.
 Het schijnt wel dat hoe meer onderwijs de jeugd geniet hoe brutaler zij wordt.
 Laten Chineesche jongelui datzelfde eens doen, zegt de schrijver, en men zou eens zien hoe spoedig de politie zich in die aangelegenheid zou mengen.
 Intusschen hoopt zij, namens het publiek, dat de zaak de aandacht zal trekken van hen wien het aangaat.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Economisch-historisch Jaarboek.

In het vijfde deel van het Economisch-Historisch Jaarboek, uitgegeven door de vereeniging het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief ('s-Gravenhage, M. Nijhoff), vindt men een tweetal bijdragen met betrekking op de Indië, n.l. 1e. een historisch overzicht van de koeliecontracten ter Oostkust van Sumatra van 1880—1920, medegedeeld door Dr. P. Endt; en 2e. eene toelichting, door W. L. Groeneveld Meijer, der Memorie betreffende het oprichten van eene Bank voor de Nederlandsche West-Indische bezittingen, van J. van den Bosch (aanwezig in het Rijksarchief te 's-Gravenhage).

Rechtsbedeeling onder de Inlanders.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage is verschenen een tweede herziene uitgaaf van Mr. W. A. P. F. L. Winkel's Rechtsbedeeling onder de Inlanders en daarmede gelijk gestelde personen in Ned.-Indië. Inlandsche strafvordering, rechtsbedeeling van het Landgerecht. Hoewel dit werk in de eerste plaats bestemd is voor Ned.-Indische rechterlijke ambtenaren, verwacht schr. dat het ook met vrucht zal kunnen worden geraadpleegd door bestuursambtenaren en anderen, die met den steeds wassenden stroom van wettelijke voorschriften te maken hebben.

Vragen van den Dag.

De heer J. Habbema houdt in het Jan.-Nr. een causerietje: „De tropische zomerwarme voor huiselijk gebruik.“ Schr. maakt melding van enkele proefnemingen op dit gebied en teekent o.m. aan: Als onze groote uitvinders, onze corypheeën op natuurkundig gebied, daarop hun gedachten eens concentreerden om zonne-warmte „vast te leggen“ en dienstbaar te maken voor praktisch gebruik, voorloopig in de tropen, omdat in ons „gematigd“ klimaat de zon ons zoo dikwijls in den steek laat. Er zou geen prijs te duur en geen belooning te groot zijn voor een oplossing van deze quaestie. Welke milliardair, vraagt schr., looft eens een deel van zijn schatten daarvoor uit? Het zou in dezen tijd van brandstoffschaarste de redding van de wereld kunnen zijn.

Weekblad voor Indië.

Onder het opschrift „Een kijkje in het Zoologisch Museum te Buitenzorg“ geeft in No. 37 de hr. W. Koolman Jr. eene algemeene beschrijving van den walvisch naar aanleiding van een zich aldaar bevindend skelet van een reuzenexemplaar, hetwelk 31 M. meet en in dertijd aan Java's Zuidkust is aangespoeld. In geen enkel museum in Europa treft men een skelet van zulk een kolossale afmeting aan.

In No. 38 o.m. tekst en illustratie eener wayang-vertooning, onlangs opgevoerd te Madioen ten bate der Moh. godsdienst-vereeniging „Islamiah“ aldaar en de Kloetnoedlijdenden.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud der Dec.-afl.: Paedagogiek en psychologie op de Kon. Mil. Academie? door F. Kroon. — De officiersopleiding, door M. — Een medisch stamboek, door O. v. G. — Opvoer van levensmiddelen naar de Gajoe Loeës, door F. F. Milius. — Eenige onjuistheden van het voorloopig schietvoorschrift voor de infanterie, enz. — In de rubriek boek aankondiging wordt de volgende titel vermeld: Jong-Indië, economisch en militair weerbaar. De economische, politieke en strategische ligging van Indisch-Nederland, door M. F. Lichtendahl.

Orgaan van de N.-I. Officiersvereeniging.

De Nov.-afl. bevat o.a.: De Barisankorpsen op Madoera, door S. Prins. — Verplegingsofficieren, door Intendant. — Hoe is strenge organisatie en krachtig persoonlijk initiatief te vereenigen? door D. — Het weduwen- en weezenfonds voor de officieren der landmacht

in Ned.-Indië. — Het Ned.-Indische leger en de geslachtsziekten, door E. H. Hermans. — Militaire paedagogiek, door K.

Commercial Holland.

Het zeer omvangrijke „Shipping-number“ van Jan., bevat onder tal van andere geïllustreerde bijdragen ook een artikel van Dr. E. B. Kielstra: The Java-China-Japan Lijn en van Prof. Dr. H. Blink: The shipping of the Netherlands from past to to-day.

Zendingsperiodieken.

Het Missiewerk, 1e jaarg. No. 3. Bevat o.a.: Apostelen der Melaatschen (in Suriname) Mgr. Willem Wulffingh, door J. L. Jansen. — Indië en de Indische Missies. III. De Missie van Curaçao, door E. A. Meijer. — De zending der Protestanten in Ned. Oost-Indië en hare actie in het moederland tot het jaar 1800, door Pr. Tillemans. — Indische Missiekroniek.

Sint-Claverbond. Jan. 1920. Pastoor H. van Meerwijk z.g.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Febr. 1920. Een zonne-legende, door P. Vertenten, missionaris op Ned. Zuid Nieuw-Guinea. — De jeugd op Tanimbar, door H. Kamerbeek.

Orgaan der Ned. Zendingvereeniging. Febr. 1920. Het huwelijk bij de bewoners van Mekongga (Kolaka) op Zuid-Oost-Celebes, door H. van der Klift.

Maandblad der samenwerkende Zendingcorporaties. Febr. 1920. De ethnografische tentoonstelling, gehouden bij gelegenheid van het 60-jarig bestaan der Utrechtsche Zendingvereeniging (slot). — Een revolutionaire daad, door H. Lasschuit (over het korten van het haar door de bewoners van Halmahera wanneer zij tot het Christendom overgaan). — De djamboer (vergaderplaats bij de Bataks) in Deli, door L. Bodaan.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 45: De zwerfende stammen in Borneo's oerwouden (vervolg), door N. — Patrouille-leven. V. Atjeh, door M. A. van der Lijke. — De thuiskomst, door M. C. Kooy-van Zeggelen. — Ned.-Indische Jaarbeurs te Bandoeng.

Onze Eeuw.

In het Febr.-nummer het eerste gedeelte van een bijdrage van Mej. C. M. Vissering: Naar het dal van Kedoe. Schr. verwijft hoofdzakelijk bij het schoone bouwwerk, den tempel van Boroboedoer. Als Overste van Erp, die met groote pieteit den herstellingsarbeid aan den Boroboedoer heeft verricht, dit gevoelvol geschreven artikel onder oogen komt, zal hij met voldoening het volgende kunnen lezen: „Niet lang geleden stond de tempel Mendoet als een sprookjesruïne, een mysterie van steen, overgroeid door hoog geboomte. Wortels en planten werkten de opeengestapelde trachietblokken los; door kracht van zon en regen viel 't gebouw ten offer aan de werking van het tropisch klimaat. Met bewonderenswaardige toewijding zijn de ruïnen der Oostersche tempels naar den vromen geest en naar 't schitterend voorbeeld der Indische bouwmeesters door Nederlandsche kunstenaars hersteld; in navolging hunner verwonderlijke vindingrijkheid zijn zonder metselwerk de steenen der muren gevoegd; zonder houtwerk, dat in 't tropisch klimaat te spoedig wordt verwoest, de gebouwen opgetrokken; zijn ongevoegd, ongeschraagd, de zwaarwichtige daken en monumentale poortgewelven, in opstapelingen van steen op steen, herrezen, schoon en evenredig van den voet tot de nok.“

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Oorspronkelijke bijdragen in Nr. 26: Kinabelangen, door E. R. van der Hoeven. — Poetboek-divagatie contra natuurlijke snoei, door A. de Koning. — De Chilisalpeter en de suikerrietcultuur, door F. Ledeboer. — Struikvorm bij vruchtboomen, door J. J. Ochse. — De rubriek landbouwberichten uit Indische bladen bevat o.a.: Wijziging in de voedingsgewoonten ter Oostkust van Sumatra. — Eenige opmerkingen bij het ontwerp-ordonnantie tot regeling van de rechtsverhouding tusschen werkgevers en assistenten op de landbouwondernemingen ter Oostkust van Sumatra.

In- en Uitvoer.

Het nummer van 4 dezer bevat het eerste gedeelte eener beschouwing over de Ned.-Indische vezelstoffen. Na een beknopte inleiding (waarbij een grafische voorstelling van de in de jaren 1910 t/m. 1917 uitgevoerde hoeveelheden) worden bijzonderheden medegedeeld over de navolgende soorten: Agave (sisal), Abaca (Manilla-hennep), cocos- of klappervezel, Arèn, katoen, rami en jute-achtige vezels.

Restaurant VAN DER PIJL
 PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
 Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant
 „Central“

In alle Kamers warm en koud water
 De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ
 geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme
Afternoon-Tea-Concerten
 door het ensemble
WILLY HONSBEEK & Co

Hôtel „de Oude Doelen“
 en
Pavillon „Oude Doelen“
 DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.
 Thé Concert - Diner Concert
 Soupé Concert
 American Bar Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag
 Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Diners, Soupers
 Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

Tel. Interc. H 447.
Hotel de Bellevue
 Bezuidenhout 15
 's-GRAVENHAGE

Inrichting voor Complete Meubilerij
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK“
 Tolbrugstraat 11 - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeerderij
 ..... Matrassen .....

Wed. G. STREITWOLF
 Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN
BADMUTSEN

Pension FRISIA

Jan van Goyenstraat 47 - NIJMEGEN

Pension vanaf f 4.- per dag.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 100.000.000.-
(t. w. : kap. f 75.000.000.— en reserve f 25.000.000.—)

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Coolsingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingen	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
--	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Geldermalsen	Purmerend
Alphen a/d Rijn	Gouda	Schagen
Amersfoort	Gorinchem	Schoonhoven
Apeldoorn	Groenlo	Sliedrecht
Arnhem	Groningen	Sneek
Assen	Haarlem	Stadskanaal
Barneveld	Harlingen	Terneuzen
Bodegraven	Heerenveen	Tholen
Boreulo	Helder (den)	Tiel
Boekoop	Hengelo (O.)	Uithoorn
Coevorden	Hoogeveen	Utrecht
Culenburg	Hoogezand	Veenendaal
Delft	Hulst	Veenendaal
Den Burg (Texel)	Katwijk	Vlissingen
Deventer	Leeuwarden	Wildervank
Doetinchem	Leiden	Woerden
Dokkum	Lochem	IJmuiden
Dordrecht	Meppel	Zeist
Drachten	Middelburg	Zierikzee
Ede	Nijmegen	Zutphen
Franeker	Oostburg	Zwijndrecht

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.
Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat 39 - 's-GRAVENHAGE - Telof. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.
Met 1 dag opzegging 2 0/0
Met 3 maanden opzegging 3 0/0
Met 1 jaar opzegging 4 0/0
Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.
ADVIES BIJ BELEGGING. 168

ONDERLINGE LEVENSVZERKERING VAN EIGEN HULP

Hoofdkantoor: 's-GRAVENHAGE, Kortenaerkade 3. Bijkantoor: BATAVIA, Passer Pisang.

Verlaagde Indische Tarieven met Aandeel in de Winst.

Vraagt deze tarieven en gij zult Uwe levensverzekering sluiten bij de **O. L. v. E. H.**

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 6: Berichten van de Afdeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 1. Enkele gegevens over Java-jute (*Hibiscus cannabinus* L.), door Dr. L. P. de Bussy. — Bereiding van glycerine, uit suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan. Een en ander betreffende de geologie van Sumatra's Oostkust, besproken door S. Hondius Jz. — Invloed van het tapsysteem en de cultuuromstandigheden op latex en rubber, door Dr. O. de Vries. — De overzeese handel na den oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken, benevens een van het Kol. Instituut (afd. Handelsmuseum) uitgaande opgave van recente rubber-literatuur.

Tijdschrift voor Sociale Hygiëne.

In dit tijdschrift wijdt de heer H. F. Tillema eene beschouwing aan de pestbestrijding op Java. De schr. geeft in zijn betoog een overzicht van de wijze waardoor de infectie, welke tot de rattenvloed, die hoofdzakelijk in onzindelijke inlander-woningen gedijt, teruggebracht moet worden, ontstaat en hij toont aan hoe deze bestreden kan worden. Voorts vestigt hij de aandacht op het optreden van onze regering met betrekking tot de bestrijding dier ziekte, welk optreden hij ten zeerste looft. En hij besluit:

„Het resultaat is schitterend geweest; praktisch gesproken kwam er in die huizen geen pest meer voor. En nu doet het mij persoonlijk groot genoegen de uitspraak van den deskundigen schrijver (Van Loon in zijn werk „Pest en pestbestrijding“) te lezen, dat het bij voldoende controle mogelijk is gebleken, „den Javaan te kunnen gewennen aan een goed verlicht, zindelijk huis.“ Te vaak hoort men verkondigen, dat het met de medewerking van den Javaan zoo slecht is gesteld. Pas nog heeft de Minister van Koloniën dit in de Tweede Kamer gezegd. Dergelijke onjuiste uitspraken werken uiterst remmend op de zoo hard noodige verbeteringen. Ik zou de uitspraak van Van Loon met andere kunnen aanvullen, doch hoop dit later wel eens te kunnen doen. Hoofdzak voor ons is, dat gebleken is, dat men door flink aan te pakken een ziekte als de pest meester kan worden, dat de bestrijdingsmaatregelen niet afstuiten op den onwil van onwetende Javaanen (ik weet zeer wel dat een goede dosis tact en kennis van de gewoonten en zeden dier menschen niet kan worden gemist) en dat er ook wel geld te vinden is, evenals toegewijde menschen..... als men maar wil!

„En ik hoop, dat het voorbeeld van bovengenoemde ziekte stimulerend zal werken op de bestrijding van de vele andere ziekten, die de volkeren van het onvolprezen Indonesische „Gemeenebest“ teisteren, ze onvatbaar maken voor hooger ontwikkeling!“

Het vorenstaande is ontleend aan de Ind. Merc., welk blad nog mededeelt: Blijkens een uit Ned.-Indië ontvangen telegram bedroeg het aantal pestgevallen op Java in December in Soerabaja 7, Salatiga 2, Magelang 24, Temanggoeng 1052, Wonosobo 8, alle met doodelijke afloop.

* * *

Ten besluite nog enkele titels.

J. Koning (redacteur Soerabajasch Handelsblad). Karakterschets (De Hollandsche Revue, 25 Dec. 1919).

Het eerste Nederl. Ind. Natuurwetenschappelijk Congres, door C. D. Langen. (Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde. Eerste helft No. 3, 17 Jan. 1920).

Het raadsel van Halmahera, door K. (over herkomst en taal der bewoners). (Vrijzinnig Weekblad, 15 Nov. 1919).

Koloniaal Instituut. Afdeling Volkenkunde. Zevende Indologische leergang 15 Maart—12 Juni 1920. (Opgave der leervakken, leeraren en werkrooster).

Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Ned.-Indië over het jaar 1918. Deel III (Buitenbezittingen). (Batavia, G. Kolff en Co.).

Plantaardige oliën en vetten, door J. Butter. (Handel en Bedrijf, 13e jaarg. No. 26).

Over de vulkanen van het eiland Tidore, door C. E. A. Wichmann. (Versl. verg. Natuurk. Afd. der Kon. Akad. van Wetensch. Deel XXVII, 2e gedeelte).

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pe-
kalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore,
Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden. 196

Kapitaal f 45.000.000.- Reserven f 30.000.000.-

Suriname.

In het „Economisch-Historisch Jaarboek, Bijdragen tot de Economische Geschiedenis van Nederland, uitgegeven door de Vereniging Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief, gevestigd te 's-Gravenhage, vijfde deel, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff 1919, vinden wij een „Memorie betreffende het oprichten van eene bank voor de Nederlandsche West-Indische bezittingen,“ van J. van den Bosch, medegedeeld door W. L. Groeneveld Meijer. Het is wel opmerkelijk, dat deze Memorie eerst nu, 92 jaren nadat zij opgesteld werd, wordt gepubliceerd.

Aap de Memorie gaat vooraf een korte, zeer belangrijke beschouwing, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Gedurende de eerste tientallen jaren na de teruggave van Suriname aan Nederland was de toestand der kolonie in alle opzichten slecht te noemen. Het regeringssysteem was zoodanig ingericht, dat wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht nauw verbonden waren; het bestuur was in handen van vaak onbekwame ambtenaren, corruptie kwam veelvuldig voor, de belastingen waren hoog en onrechtvaardig, vele plantages werden verlaten en op de andere heerschten achterlijke toestanden, die door gebrek aan kapitaal, incompetentie der administrateurs en absenteïsme der eigenaren zelden verbeterd werden. De gevolgde handelspolitiek sloot allen handel met andere landen dan Nederland vrijwel uit, het muntwezen werd herhaaldelijk gewijzigd, terwijl de wisselkoers op Holland van 1816 tot 1826 daalde van f 1.25 tot 3.27 Sur. de Hollandsche gulden. Sedert 1761 had men in Suriname een papieercirculatie, die allengs opgezet was; in 1811 noteerde het pond sterling te Paramaribo f 48.10. Door verschillende omstandigheden steeg de koers en was bij de teruggave in 1816 normaal, n.l. 1 gulden Hollandsch, f 1.25 Surinaamsch. Langzamerhand liepen de koersen weer terug, echter na den brand te Paramaribo in 1821 1 gulden Hollandsch f 1.82 Sur., in 1826 reeds f 3.27 gold.

In den loop der jaren werden in verband hiermede verschillende maatregelen genomen; in 1821 o.a. werd alle geld, dat voor uitvoer geschikt was, dus Nederlandsche munt, verboden en bleef alleen het koloniale kaartengeld in omloop.

Deze maatregel hielp niets, daarom werd in 1826 de oplossing in tegenovergestelden zin gezocht en werd bij K. B. van 18 Augustus 1826 het Nederlandsche muntstelsel in de kolonie ingevoerd. In omloop kwamen dus alle Nederlandsche muntstukken en de biljetten van de Nederlandsche Bank te Amsterdam en van de Sociëté Générale te Brussel.

Practisch kwamen in omloop 2 miljoen biljetten van de Sociëté Générale en f 400.000.— specie; genoemd lichaam ontving hiervoor eene inschrijving groot f 2.400.000.— op een nieuw ingericht Grootboek van Surinaamsche 5 pCt. rentegevende schuld. Het in omloop zijnde kaartengeld werd tegen den koers van f 100:310 ingetrokken, zoodat degenen, die op herstel der koersen gerekend hadden, nu officieel hun bezit tot op een derde Nederlandsche waarde teruggebracht zagen. Men had over het hoofd gezien, dat hiermee aan de oorzaak van den ongunstigen wisselkoers niets veranderd was, daar alles wat Suriname betrof, met goederen betaald moest worden en een groot deel zonder terugbetaling aan de eigenaren in het moederland gezonden werd. Het saldo werd in geld vereffend en het ruilmiddel begon dan ook spoedig af te vloeien.

Een ander nadeel was, dat de toch al hooge belastingen niet evenredig verlaagd waren en er zelfs een nieuwe patentbelasting ingevoerd was.

Talrijk waren dan ook de klachten en requesten aan den koning en toen een ontslagen gouvernementssecretaris eene nota tot hem richtte, bevatte het stuk zooveel krasse en geargumenteerde beschuldigingen en grieven, dat men inzag, dat ingegrepen moest worden en werd de generaal van den Bosch als commissaris-generaal der West-Indische Bezittingen met vrijwel onbeperkte volmacht uitgezonden „om

Assurantie-Maatschappij „DE IJSEL“ Deventer.

Goedgekeurd bij Koninkl. Bestuuten. 113

.... BRAND-, TRANSPORT-, ZIEKTE- ...
EN ONGEVALLLEN-VERZEKERINGEN

HET ASSURANTIEHUIS— KEIZERSGRACHT 213 —
TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2145**AMSTERDAM**

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN

Directie: F. A. SOREL.

den staat van zaken aldaar na te gaan en de noodige voorzieningen te doen plaats grijpen." * * *

Bij de Tweede Kamer zijn ingediend wetsontwerpen tot wijziging van de Reglementen op het beleid der Regeering in de kolonie Suriname en in de kolonie Curaçao, strekkende tot geldelijke gelijkstelling van het bijzonder met het openbaar onderwijs ook in die koloniën.

De gouverneur van Suriname, de heer Staal, die na zijn aankomst hier te lande ongesteld werd, is thans weer hersteld, zoodat dezer dagen de ambtelijke besprekingen met den minister van koloniën en anderen, welke het doel zijn van zijn overkomst, zullen aanvangen.

In verband hiermede is een van de lokalen van het departement van koloniën als werk- en ontvang-vertrek ter beschikking van den heer Staal gesteld.

In „Nederlandia" van deze maand vertelt de heer Fred. Oudschans Dentz van de vertooning in Suriname van de rolprent, de tocht der Koningin in Zuid Limburg en Zeeuwsch Vlaanderen.

Curaçao.**De Gouverneur op St. Martin.**

De *Amigoe di Curaçao* en *De Vrijmoedige* bevatten beide mededeelingen omtrent het bezoek van den Gouverneur aan St. Martin. Ook daar schijnt de heer Helfrich weder door zijn eenvoudig en belangstellend optreden veler harten gewonnen te hebben, zoo zelfs, dat de landraad Waymouth, leider van de afscheidingsbeweging, in eene toespraak tot den Gouverneur op diens receptie verklaard heeft, overtuigd te zijn, dat een rechtvaardig bestuur in democratischen geest, gelijk hij van dezen Landvoogd verwachtte, aan de misstanden op de Bovenwindsche eilanden een einde zou maken en daarom wilde hij niet langer op eene afscheiding der Bovenwindsche eilanden uit het verband met Curaçao en onderhoorigheden aandringen.

Zeven dagen is de heer Helfrich op St. Martin geweest en heeft alles in oogenschouw genomen, wat op zijne belangstelling aanspraak maken kon: de zoutpannen, Cul de sae, verschillende plantages, het fort Amsterdam, de gouvernementskantoren, de scholen, enz. Ook is een bezoek gebracht aan de Fransche autoriteiten op het eiland. Conferenties zijn gehouden met den raad van politie, planters en zelfs met den Voogdijraad, wat eene geschikte gelegenheid biedt, om in het volgend Koloniaal Verslag als eene bijzonderheid te vermelden.

Gouverneur Helfrich schijnt de gave te hebben, om zonder het decorum, dat zijn rang en positie meebrengt, te schaden, tot zijne onderdanen te komen, hunne wenschen aan te hooren en hunne belangen te behartigen. *De Vrijmoedige* eindigt aldus: „In navolging van den Romeinschen veldheer Julius Caesar kan hij (de Gouverneur) nu zeggen: *veni, vidi en moga hij ten opzichte van de verbetering van onzen economischen toestand daarop het vincit laten volgen.*" Zij het voor het minst een *vinci*.

Onderwijs.

Ingediend is een wetsontwerp tot wijziging van het Reglement op het beleid der Regeering in de kolonie Curaçao, strekkende tot geldelijke gelijkstelling van het bijzonder met het openbaar onderwijs ook in die koloniën.

Aldus een bericht in de bladen. Zoodra wij de stukken hebben, hopen wij hierop terug te komen.

Koloniaal Verslag 1919.**II.**

Omtrent den *gezondheidstoestand* geeft het K. V. belangrijke mededeelingen. Van de bestrijding der besmettelijke geslachtsziekten wordt veel verwacht. De bevolking werkt mee en de nieuwe verordening

UTRECHTSCH BANKVEREENIGING

OPGERICHT 1873.

Kromme Nieuwe Gracht 20

UTRECHT

Behandelt alle Bankzaken.

Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkuis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW
W. RIJKSEN Gzn. 211

zal dwangmiddelen tegen de onwilligen mogelijk maken. Zeer gunstige natuurlijke verhoudingen wekken de verwachting, dat vooral het hoofdeiland een bij uitstek gezonde plaats zal worden, wanneer de drinkwatervoorziening en de faecaalafvoer afdoende zullen zijn geregeld.

Tengevolg van de griep-epidemie was het sterftecijfer hoog.

	1918	1917
Curaçao	21.20 ‰	15.1 ‰
Aruba	16.02 ‰	10.98 ‰
Bonaire	11.1 ‰	9.8 ‰
St. Martin	21.4 ‰	15 ‰
St. Eustatius	46.8 ‰	26.6 ‰
Saba	15.2 ‰	10.65 ‰

Op St. Eustatius en Saba was geen geboorte-over-schot.

Het *Onderwijs*-hoofdstuk klaagt nog al over gesukkel met leerkrachten. Niettemin zijn ook in de buitendistricten van Curaçao de resultaten van het Nederlandsch moedgelyk; op Aruba valt het Nederlandsch spreken „in het algemeen moeijk"; van Bonaire wordt niets verteld; op St. Martin gaat alles „zeer goed" en op St. Eustatius en Saba hebben de plaatselijke schoolcommissies, als hoedanig de raden van politie zouden moeten optreden, maar niets van zich laten hooren. Op eenige niet geldelijk gesteunde bijzondere scholen schijnt nog al eens te worden afgeweken van de verordeningen; er werd daartegen maar niet opgetreden..... „met het oog op de voorgenomen invoering van een nieuwe onderwijs-verordening." Een onderwijzer, die naar St. Martin was overgeplaatst van Curaçao en daarheen niet met de aangewezen gelegenheid vertrokken is, werd voor drie weken geschorst. Of hij toen vertrokken is, meldt het verslag niet.

De *hoeden-velechnijverheid* heeft buitengewone vorderingen gemaakt op het gebied der techniek. Verscheept werd alleen naar Noord-Amerika, 1918 was, wat de uitvoer betreft, wel beter dan 1917.

De handel was middelmatig.

Personalia.

De door het overlijden van den heer H. P. de Vries opengevallen plaats aan het hoofd van het kantoor van de K. W. I. M. zal worden bezet door den heer A. A. Boom, thans op Curaçao. Laatstgenoemde zal als generaal-agent voor West-Indië worden opgevolgd door den heer W. R. Menkeman, die ook na het vertrek van den heer de Vries van Curaçao daar eenige jaren is geplaatst geweest. De heer Menkeman zal einde Februari met de *Stuyvesant* van Amsterdam naar zijne nieuwe standplaats vertrekken.

Naar de bladen meedeelen is Ds. W. van den Brink, predikant bij de Vereenigde Protestantsche Gemeente op Curaçao, voornemens tegen 1 Mei a.s. ontslag te vragen.

Een ander maal hebben wij onze blijdschap mogen uitdrukken, dat het, zooals door den Gouverneur aan den Kolonialen Raad was meegedeeld, is mogen gelukken dr. Waterman te behouden als hoofd van den Openbaren Gezondheidsdienst. Reeds uit de bij de begroting hier te lande gewisselde stukken vreesden wij te moeten opmaken, dat dit inderdaad niet het geval is gebleven, maar wij hoopen op tegenbericht. In de *Amigoe di Curaçao* lezen wij nu, dat blijkens particuliere berichten op Curaçao ontvangen, dr. Waterman is benoemd tot bacterioloog aan het Groot Stedelijk Ziekenhuis te Rotterdam.

Ds. Eijbers is 6 dezer met de *Crijnssen* naar Curaçao teruggekeerd.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen**De groote staking in Bombay.**

In een brief door Sir Narayan Chandavarkar, voorzitter van het Labour Settlement Committee te Bombay, gericht aan de Secretary

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door 105 stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

**NEDERLANDSCHE
HANDEL = MAATSCHAPPIJ**Gestort Kapitaal . . . . . f 80.000.000.-
Statutaire Reserve . . . . . - 14.590.545.-
Buitengewone Reserve . . . . . - 17.000.000.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan.In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Trans-
ferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schrifte-
lijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. —
Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van
Effecten en alle andere Bankzaken.**Algemeen Assurantie kantoor DE BAS**

Fluweelen Burgwal 6 - DEN HAAG - Telefoon H. 4659

Bezorgt U elke gewenschte verzekering
op de billijkste conditiën.**Bank-Associatie**

Wertheim & Gompertz 1834 en Gredietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.- Twintig Kantoren

E. DUNLOP & Co.

Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang,

Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan.

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken,
provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd,
likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren,
mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas,
melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken,
bicuits, zeep, parfumeriën, eau de cologne, patent-medicijnen.**f 23.000.000.-**

Omdat de

Z. H. V.

Weteringkade 41

's-Gravenhage

geen enkel beperkende bepaling
in haar voorwaarden heeft kon
zij reeds zulk een belangrijk be-
drag aan collectieve verzekering

tegen ziekte afsluiten.

De Algem. Spaarverzekering

Anna van Saxonplein 3
's-Gravenhage
Opgericht 1907

COÖPERATIEF SPAARSTEL

In 1918 alléén, ingeschreven
voor bijna Twee Millioen
Gulden 199

Vraagt gratis Brochure!

NED.-IND. ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

KAPITAAL (geheel geplaatst en volgestort) f 25.000.000.—
RESERVE f 5.600.000.—

Hoofdkantoor: BATAVIA.

AGENTSCHAPPEN te: Soerabaia, Soerabaia-Simpang,
Semarang, Weltevreden, Padang, Bandoeng, Cheribon,
Macassar, Djokdja, Medan, Tegal.

AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Keizersgracht 573/5 Prins Hendrikplein 14

BANKZAKEN IN HET ALGEMEEN UITVOERING VAN EFFECTENORDERS

RENTE VOOR DEPOSITO's

m. 1 dag opzegg. . . . . 2 pCt	gedur. 3 mndn vast 3 pCt
m. 10 dagen " . . . . . 2 1/2 "	gedur. 1 jaar vast. . . . . 4 "
gedur. 1 mnd vast 2 1/2 "	336

Handel- en Cultuur-Maatschappij

Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendrikade 79. 214
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten.
Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan
van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's.
Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op
producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Ge-
wassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.
BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

GENEESKUNDIG ONDERZOEK

vóór het

HUWELIJK

Voorstanders hiervan, op het punt van trouwen,
kunnen op kiesche wijze hun doel bereiken door
als bruidsgeschenk aan te bieden een polis der

NILLMIJ ...van... 1859

Jaarpremie voor f 5000.— uit te keeren op 65 jaar,
of eerder bij overlijden, voor 'n 25-jarige f 93.70

's GRAVENHAGE, Veenestr. 1, Tel. H 1389
AMSTERDAM, Keizersgr. 508. Tel. N 9993
UTRECHT, Minrebroederstr. 22. Tel. 2352

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,

's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23. 192

KAPITAAL . . . . . Fl. 5.000.000.—
Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

International Electric en Machine Cy
v/h R. GEERAERTS-REUTER
Licht Kracht
Zwakstroom
INSTALLATIEN
's-GRAVENHAGE LEIDEN.
Prinsestr. 6a, Tel. H. 8093 Mare 70, Tel. 1118

M. VISSER,

voorb. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken REPARATIE-INRICHTING.

of the Bombay Millowner's Association, werden de eischen van de stakers in de volgende punten kort samengevat.

1. Bij de Regèring aandringen op lager prijzen van voedingsartikelen, kleeding en andere levensbehoeften.
2. De werkgevers waarborgen een blijvende loonsverhoging van 50 pCt. en eene van 35 pCt. voor den tijd dat de hooge prijzen blijven gelden.
3. 't Bestaande stelsel van 12 werkuren worde teruggebracht op 8 werkuren per dag, met één uur rust in plaats van een half uur (eenige afdelingen vroegen slechts om het 10-urigen werkdag).
4. Een jaarlijksche bonus tot het bedrag van het loon over een maand.
5. Sluiting der mills op Zon- en feestdagen zonder loonsvermindering.
6. Een maand vooruit opzeggen van een aangestelde, of betaling van één maand loon indien de opzegging op korten termijn geschiedt.
7. Betaling der maandloonen op den 15en.
8. Dienstcertificaten bij volbrachten dienst, ook bij vertrek uit eigen beweging.
9. Verzekering tegen ongevallen in 't bedrijf.
10. Instelling van voorraden graan, kleeding enz., zoodat deze tegen den kostenden prijs kunnen worden verstrekt.
11. Uitbetaling van 't loon voor de dagen van deze staking.
12. Aanstelling van geneesheeren, die zich geheel wijden aan het personeel, zoodat dit in de werkplaats en thuis vrije geneeskundige behandeling zal krijgen.
13. Een maand verlof, ziekteverlof inbegrepen, voor 11 maanden arbeid.
14. Werkgevers zorgen voor gezonde, goedkope woningen voor het personeel.
15. Vol loon bij ziekte.

Aan de toelichting ontleenen wij hier nog enkele gegevens. De loonsverhoging werd gevraagd in verband met den levensstandaard, die voor alle klassen veranderd is. De jaarlijksche uitkeering van 't loonsbedrag over één maand (4) wil een aandeel in de winst aan de arbeiders ten goede doen komen. De 8 werkuren zijn voor de katoennijverheid gedacht van 8 uur v.m. tot 12 uur, dan één uur rust, vervolgens van 1 tot 5 uur n.m. De lange duur van deze omvangrijke staking, in de belangrijkste nijverheid van Bombay, is niet alleen van groote betekenis geweest voor de rechtstreeksch betrokkenen wederzijds en voor de bewoners van Bombay, of andere plaatsen, waarop de staking overgeslagen is, maar ook voor de geheele groote samenleving in een tijd, waarin nijpend gebrek aan goede en goedkope kleeding bestaat.

Volgens Reuter is de staking, die meer dan een maand geduurd heeft, opgeheven. Alle katoenfabrieken werken weer gewoon. De werkgevers hadden een aanbod van loonsverhoging en verkorting van arbeidstijd gedaan. Dit was niet aangenomen, maar ten slotte hebben de arbeiders moeten toegeven, omdat hun ondersteuningsfonds uitgeput was.

De uitleveringskwestie.

Mocht het waar zijn, dat aan de Deutsche lijst nog een aanvulling toegevoegd wordt voor de boosdoeners in de Balkanstaten, dan zal het namental niet ver van 900 afblijven, maar 't treft dan te meer dat in den aan de Deutsche regering gestelden uitleverings-eisch al eenige vooraanstaande mannen van de Jong-Turksche partij vermeld zijn. Waarom Djemal-, Enver- en Talaat Pasja van Deutschland gevraagd, dat ze niet heeft en ze dus niet geven kan, indien aan Turkije zelf ook nog een eisch gesteld zal worden, waaraan 't ten hunnen opzichte echter evenmin zou kunnen voldoen, aangezien ze, naar verzekerd wordt, niet binnen 't bereik van Sultan's arm zijn. Dit vragen van 't onbereikbare, gevoegd bij 't vermelden van reeds overleden en bij het verrijt van Engeland aan Frankrijk, dat er vergisningen in de lijst voorkomen, doet aan den ernst van de ingestelde actie twifelen. De vraag moet zich opdringen of de zwarte lijst niet meer als „vonnis” dan als „oproep” bedoeld is. Al zou dit den ernst zeker niet verbeteren, toch ware 't te hopen, dat 't zoo mocht zijn. Vooruit is niet te zeggen hoeveel van de 900 e.g. door de aan te wijzen rechters veroordeeld zullen worden, maar wel staat vast dat de geschiedenis hen, die de oproeping mochten doorvoeren, allen scherp zal veroordeelen. De afschuwelijke oorlog is in zoo menig opzicht een stap achteruit geweest op den weg der beschaving, dat deze er waarachtig nog niet bij heeft te komen. Opvallend is dat de mogendheden, die in de rij der beschaafde staten tot de jongeren behoren, Amerika en Japan, den uitleverings-eisch niet hebben willen onderteekenen. Hadden bij deze weigering de staten, die in Europa den toon willen aangeven, bedacht, hoe zij, zonder de hulp van de Vereenigde Staten, heel veel kans hadden gehad nu de overwonnenen te zijn, dan zou dit er hen wellicht toe gebracht hebben ook in de uitoefening van de overwinningssmacht samenwerking met Amerika te betrachten.

Er zijn er die veronderstellen, dat 't Frankrijk juist om een weigering van Deutschland te doen is geweest,

FRANSCH - DUI TSCH - ENGEL SCH

Lager- en Middelbaar Onderwijs

verstrekt de

VEREENIGING VOOR CORR. ONDERWIJS

Goedgekeurd bij Kon. Besl. van 25-10-1912, No. 35.

Vraagt prosp. en proefn. Koninginneweg 177, A'DAM.

om daardoor recht te krijgen op een verlengde, wellicht blijvende bezetting van 't gebied ten westen van den Rijn. Ook dit zal eventueel dan geschieden zonder medewerking en instemming van Japan en Amerika.

Mocht het wel tot een rechtsuitspraak komen, dan zullen zeker vele harde vonnissen vallen; bij een zóó opgezette in staat van beschuldiging-stelling kan bezwaarlijk mildheid van den niet-onpartijdigen rechter verwacht worden. Zal St. Helena dan weer in gebruik gesteld worden, of zullen Duitsche en Turksche oorlogsschuldigen in 't gebrek aan werkkrachten in Fransch-Guyana moeten gaan voorzien? Dit zou aan 't uitleveringsvraagstuk van den ex-keizer en den kroonprins ook nog een scherp kant geven. Stond dit op zichzelf, Groot-Brittannië en Frankrijk zouden, na eenig tegenstribbelen, den eisch wellicht maar onder 't loodje kunnen leggen. Maar bij veroordeeling van velen, die in hun oog minder schuldig zijn dan keizer en kroonprins, zal het moeilijker worden in de straffe loosheid der naar Nederland uitgewekenen te berusten. Nederland kan daardoor een langer gerekt aandringen te doorstaan krijgen.

Intusschen wonen van de andere opgeëischten ook eenigen in neutrale landen; hierop zal de Deutsche regering in haar antwoord wel wijzen. Dit zal die neutrale landen dan voor dezelfde vraag plaatsen, waarop Nederland reeds fier geantwoord heeft, en hierin kan voor de geallieerden weer — in tegenstelling met 't hier voorafgaande — een aanleiding liggen om de zaak dan ook tegenover de anderen maar niet door te zetten. De zwarte lijst kan dan in 't oog dergenen, die ze opgemaakt hebben, de schandpaal blijven waaraan de 900 tentoongesteld zijn. Voor de volken, die de „centralen” genoemd worden, zal zij het eerste punt van eensgezindheid blijven na de honderdvoudige verbroekeling waarin zij sedert de strategische debacle vervallen waren. Zelfs zij, die inderdaad op de bank der beschuldigten hadden mogen komen, zullen door de lijst voor het Deutsche volk tot „martelaren” gestempeld zijn. Als Turkije eenmaal een verjongingskuur doormaakt, kan de lijst ook helpen om de namen te herinneren van hen, die in den grooten oorlog streden tegen de mogendheden, welke de Turken uit Europa wilden verdrijven.

Van deze lijst zal niemand direct genoeg of voldoening krijgen; voor de toekomst zal zij, hoe de toepassing ook worde, een geheel andere uitwerking nalaten dan de opstellers er zich van hebben voorgesteld. Zij is weer een nader en nieuw bewijs dat het der staatkunde van onzen tijd aan de staatslieden ontbreekt noodig om het groote gebeuren tot een goede oplossing te leiden.

Aviatiek.

Vliegen, vliegen, vooruit maar.
Dat is de ware geest van onzen tijd.
Ik herinner mij dit refrain van een cabarethied vele jaren geleden. Als ik mij in dien tijd terugdenk, vind ik 't nu bijna belachelijk, dat men toen, in de fin de siècle-stemming, in figuurlijken zin van vliegen durfde spreken en dat men toen in ernst dacht met zevenmijls laarzen te vorderen. Nu wij inderdaad een tijdperk ingetreden zijn waarin de geschiedenis in maanden omwentelingen brengt, welke anders voor een geleidelijke evolutie het werk van eeuwen had kunnen zijn, nu zouden wij het refrain meer te pas kunnen aanheffen, en dan behoefde niet 't figuurlijk, maar dan kon 't werkelijk vliegen daarbij een sterke bevestiging van 't vliegrefrein zijn.

Er is een drukte in de lucht, die daar eerstdaags een voorschrift: „rechts houden” noodig gaat maken.
Drie Fransche vliegeniers ondernamen op 3 vlieg-machines de vlucht van Parijs naar Algiers en over Tomboektou naar Dakar, naar de Fransche bezittingen in N.-Afrika dus en dan over de Sahara naar die in West-Afrika. De vliegeniers zijn majoor Vuillemin, kapitein Mezergues en luitenant Villacoublay.

Tegelijk maakten de Engelsche kapiteins Broome en Cockerill zich gereed om uit Brooklands (op 30 K.M. van Londen) via Parijs en Kairo naar de Kaap te vliegen, een afstand van 11.250 K.M.
Nader vonden wij zelfs bericht van drie vliegtuigen die naar Kairo op weg zouden zijn, om de vlucht van Afrika's N.-O. punt naar de Kaap te ondernemen. Met een der Vickers Vimy-vliegtuigen gaat dr. Chalmers Mitchell, de secretaris van het zoölogisch genootschap, mee, die onderweg belangrijke geografische, geologische, plant- en dierkundige studies hoopt te kunnen maken. Hij zal ook onderzoeken in hoever de mogelijkheid bestaat dat insecten zich, door mee te gaan, verplaatsen.

De afstand Kairo—de Kaap is ongeveer 7800 K.M., die men in 12 à 14 dagen hoopt af te leggen. Vele etappe-plaatsen zijn ingericht.

Fa P. J. MEIJIS & ZON Wassenaarsche-
Hofleveranciers straat 1, 3, 5,
SCHEVENINGEN
Telef. Interc. 465

Fabriek van 144
FORNUIZEN
met toebehooren
voor Hotels,
Restaurants,
Gestichten, enz.
SCHEVENINGEN
Telef. Interc. 465

N. LOEB = DEN HAAG

NOORDEINDE 109-111

KLEEDING EN MEUBILEERING

OP TERMIJNBETALING

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

Hollivaranciers.

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Naast deze prestatie lijkt het slechts een aardigheid melding te maken van een vlucht van den Fransman Poulain van 2 M. 10. En toch is deze niet zonder betekenis en perspectief. Hij zou er namelijk in geslaagd zijn een machine zonder motor te vervaardigen. Eerst lichter dan de lucht, daarna zwaarder dan de lucht, nu zonder motor; dat wordt eerst echt als de vogel, door eigen wiekslag.

Aan de aviatieberichten van belang kunnen wij nu ook de volgende van eigen bodem toevoegen, zooals de Nederlandsche pers ze onlangs gegeven heeft.

Vermoedelijk zal de vliegtocht naar Java, te ondernemen door luitenant ter zee 2e klasse Backer en reserve 1e luitenant-vlieger van Wulfften Palthe, arts, einde Maart of begin April kunnen worden ondernomen.

De route, die de vliegers zullen volgen, is voorloopig vastgesteld als volgt: Amsterdam, Nantes, Toulon, Napels, Athene, Cyprus, Bagdad, Basra, Bender Abbas, Karatsji, Bombay, Calicut, Carical, Madras, Calcutta, Rangoon, Mergui, Penang, Singapore, Batavia.

Nog twee andere zeeofficieren zullen met een landvliegtuig den vliegtocht naar Ned.-Indië ondernemen, waarbij het vertrek vermoedelijk van den Helder zal plaats hebben.

Hun route is voorloopig aldus bepaald: Pisa, Athene, Cairo, Bagdad, Bushir, Bender Abbas, Karatsji, Delhi, Calcutta, Rangoon, Penang, Singapore, Batavia.

Op alle plaatsen in de beide routes vermeld zal hoogstwaarschijnlijk benzine voorradig zijn. Met de buitenlandsche regeeringen wordt hieromtrent reeds overleg gepleegd.

De missie Milner.

Spoediger vermoedelijk dan verwacht werd keert lord Milner uit Egypte naar Engeland terug. De overeenstemming, die hij met de nationalistten gezocht heeft, is niet verkregen, naar verzekerd wordt, omdat zij voor den inzet tot overeenstemming van Groot-Brittannië een formele verklaring eischten betreffende de onafhankelijkheid van Egypte. De opdracht van de missie Milner was echter juist een oplossing te vinden, waarbij Egypte onder Britsch protectoraat zou blijven. Milner verklaarde zich wel bereid iedere uiteenzetting in verband met de onafhankelijkheidskwestie aan te hooren; een bericht laat hem ook naar Londen teruggaan, omdat hij de regering voorstellen voor de toekomstige regeling wil voorleggen, maar de hoofdindruk is dat de zending is mislukt en dat hij 't antwoord niet gevonden heeft voor 't: wat nu?

Wie weet of Clemenceau, die naar Egypte op reis is voor verzet en rust, er als oude rot in 't oplossen van staatkundige moeilijkheden, het antwoord voor de Engelsche vrienden niet vindt zonder het te zoeken.

Verkoop van de Galapagos-eilanden.

Als de schepen der groote stoomvaartlijnen, 't Panamakanaal uitvarend, koers naar Australië zetten, passeeren zij, op een afstand die, van Panama gemeten, seer ongeveer gelijk is aan dien van Lissabon tot de Canarische eilanden, of ook van Amsterdam tot Christiania, de groep der Galapagos of Schildpadeilanden, waarvan Albemarle het voornaamste is en die tot de republiek Ecuador behoort.

Nu is bij het parlement van Ecuador een wetsontwerp ingediend om de regeering te machtigen die eilanden aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika te verkoopen. Volgens de toelichting zijn zij economisch van weinig waarde, maar is hunne strategische ligging van belang, omdat zij den oostelijken ingang van 't Panamakanaal beheerschen.

Omtrent den prijs is in 't wetsontwerp niets bepaald; men hoopt echter, zegt 't bericht, dat hij voldoende zal zijn om de heele binnen- en buitenlandsche schuld van Ecuador te delgen, die zowat 3 miljoen dollars bedraagt.

Terwijl de Volkerenbond in beraad wordt genomen, blijven de Vereenigde Staten, indien dit nieuwtje waarheid bevat, bedacht op 't versterken van hunne strategische positie. Dat zij de Deense eilanden aankochten, die dicht bij de Vereenigde Staten liggen, kon Monroe die dicht bij de Vereenigde Staten liggen, kon Monroe leer zijn, maar deze ver afgelegen eilanden in de Stille Oceaan, dat geeft inderdaad te denken!

Slaapziekte-epidemie.

Het Handelsblad van Antwerpen geeft verontrustende berichten over de vorderingen der slaapziekte in Kongo. De in 1888 nog dichtbevolkte Kongo-oevers dreigen nu stroomafwaarts van Bosolo geheel ontvolkt te worden. De plaag verspreidt zich ook over de gebieden der zijtakken, die zij tot aan de bron volgt, en dringt tot in de bosgebieden door.

Volgens het blad, is de bevolking van Moenjana, Beneden Katanga, Oebanghi, het Bomoebekken, het Beninland, Kwango en deels van de districten Kasai en Midden-Congo letterlijk weggemaaid. De gunstigste

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, v.h. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 49 SOERABAIJA.
Tel. H. 1493, 's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

schattingen geven nu een bevolking van 10 miljoen op, waar in 1907 van 30 miljoen gesproken werd. Districten vier maal zoo groot als België, b.v. Kwango en Moenjana, tellen ieder nog slechts 100.000 inwoners.

Ook daar dus buitengewone ellende! Ook die ellende dus nog bij de vele, die het heden reeds als buitengewone plagen te boeken geeft!

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur:

PROPAGANDA-COMMISSIE.

VERGADERING op Zaterdag 14 Februari 1920 om 2 uur nam. ten huize van den Heer Ed. Cuypers, Jan Luykenstraat 2, Amsterdam.

Agenda:

- 1°. Notulen.
- 2°. Propaganda.
- 3°. Het oprichten van een Bond van Nederl. Indische Verlofgangers.
- 4°. Tehuizen voor verlofgangers.
- 5°. Rondvraag.

De wd. Secretaris,

A. J. GOOSZEN.

Van de Afdeling Apeldoorn:

ALGEMEENE VERGADERING op Donderdag den 26 Februari 1920 ten 3 ure n.m. in de bovenzaal van de Openbare Leeszaal.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag.
2. Rekening en verantwoording.
3. Verkiezing afgevaardigden naar de Algemeene Vergadering der Vereeniging.
4. Opmaken lijst kandidaten voor een plaats in het Hoofdbestuur.
5. Opgave onderwerpen, welke de afdeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien.
6. Uitgeleende boeken aan de Openbare Leeszaal.
7. Verhooging van contributie en
8. Rondvraag.

De Secretaris,

F. GERDES OOSTERBEEK.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

INSTRUMENTMAKERS VOOR DEN POST-TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENT IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd instrumentmakers 1ste en 2de klasse.

De instrumentmakers 1ste klasse mogen niet ouder zijn dan 35 jaar, moeten grondig bekend zijn met het instrumentmaken en in staat zijn alle herstellingen aan de gebruikelijke telegraaf- en telefoontoestellen en -inrichtingen, alsmede aan meetinstrumenten geheel zelfstandig te verrichten.

Voorts moeten zij op de hoogte zijn van de stroomloopen en de werking en behandeling dier toestellen en in staat zijn die toestellen geheel zelfstandig te monteeren, in bedrijf te stellen en te regelen, terwijl zij ook theoretische kennis moeten bezitten.

Tot aanbeveling strekt voldoende kennis van de Duitse of Engelsche taal, om daarin gestelde vaktijdschriften te kunnen lezen.

De instrumentmakers der 2de klasse mogen liefst niet ouder zijn dan 25 jaar en moeten eene goede theoretische en praktische schoolopleiding als instrumentmaker hebben gehad, zoodat verwacht mag worden dat zij zich onder leiding verder in hun vak goed zullen bekwamen.

Aan de betrekking van instrumentmaker 1ste klasse is verbonden eene aanvangsbezoldiging van / 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van / 50 (vijftig gulden) 's maands alzo tot een maximum van / 400 (vierhonderd gulden) 's maands.

N.V. Autogarage „CITO”

Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290

Luxe Verhuur-Auto's

DRUKKERIJ TEN HAGEN

Nobelstraat 20 .: Den Haag

Telef. Interc. 2793

Beleefde aanbeveling voor
de levering van alle voorkomende

Drukwerken als:

AANDEELEN
ADRESKAARTEN
ADVIESKAARTEN
BALBOEKJES
BESTEKKEN
BILJETTEN
BORDERELLEN
BRIEFKAARTEN
BRIEFPAPIER
BROCHURES
CATALOGI
CIRCULAIRES
CONTRACTEN
CONVOCATIES
DIPLOMA'S
DISSERTATIES
EFFECTEN
ENVELOPPEN
ETALAGEKAARTEN
ETIQUETTES
FACTUREN
FORMULIEREN
INTEEKENLIJSTEN
INPAKPAPIER
JAARVERSLAGEN

KANTOORBOEKEN
KWITANTIËN
LABELS
MAANDBLADEN
MEMORANDUMS
MENU'S
NOTA'S
OBLIGATIËN
PROGRAMMA'S
PRIJSCOURANTEN
RECLAMEKAARTEN
REGISTERS
REGLEMENTEN
REKENINGEN
SERVETTES
STATUTEN
STROOIBILJETTEN
TABELLEN
TEKSTBOEKJES
TIJDSCHRIFTEN
VAKBLADEN
WEEKBLADEN
WERKSTATEN
WISSELS
ENZ. ENZ. ENZ.

SPECIALE INRICHTING VOOR

GOED OPENLIGGENDE

KANTOORBOEKEN

♦ ♦ ♦ AUG. SAVELKOUL - AMSTERDAM ♦ ♦ ♦
SINGEL, HOEK HEILIGENWEG 20
Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
HEERENKLEEDING NAAR MAAT
Indische Uitrustingen
Vraagt geïllustreerden Catalogus.

J. P. C. NICOLAI & ZOON

HOF-KLEEDERMAKERS

Kanaalstraat 2   Telef. H. 3146
's-GRAVENHAGE ²²⁹

Hof-, Rijks- en Gemeenteveranciers

CHIRURGISCHE INSTRUMENTENFABRIEK
MARTIN LOTH ²¹⁰

Westerstraat 14   **UTRECHT (Holland)**

SPECIALITEIT Complete Installatie van Operatie-, Sterilisatie- en Verbandkamers, Instrumentenkisten voor schepen, Plantages en Mijnen

Exp^{or}: O. en W. Indië, Z.-Afrika - Catalog. op aanvraag

Academie des Danses

GERARD J. v. D. MARK

Gediplomeerd Leeraar

BEESTENMARKT 102   TELEF. H. 4871
DENHAAG ¹⁵³

Grootste Modernste eerste klas Inrichting in Nederland

Olympia Theater

Prins Hendrikplein 3   Tel. H. 9521

Passage-Bioscope

Telefoon H. 3731

Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma

Olympia Theater doorlopende voorstelling, aanvang acht uur.

Plaatsbespreking kan per telefoon geschieden.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Koninklijke West-Indische Maildienst

Amsterdam

Passagiersdienst

naar en van **SURINAME** en **CURAÇAO**, Br. Guiana, Trinidad, Venezuela, Columbië, Centraal Amerika, Haïti.

De instrumentmakers 1ste klasse kunnen bij gebreken geschiktheid en bestaande vacature worden bevorderd tot opperinstrumentmaker op eene aanvangsbezoldiging van / 425 (vierhonderd vijf en twintig gulden) 's maands. De maximum bezoldiging bedraagt / 475 (vierhonderd vijf en zeventig gulden) 's maands, te bereiken met 2 driejaarlijksche verhoogingen van / 25 (vijf en twintig gulden) 's maands.

De instrumentmakers 2de klasse genieten eene aanvangsbezoldiging van / 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van / 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alsoo een maximum van / 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Voor de instrumentmakers der 2de klasse staat verder bevordering open tot instrumentmaker 1ste klasse. In verband met practijk kunnen eene of meer verhoogingen boven de aanvangsbezoldiging worden toegekend.

Zij, die voor plaatsing in eene der genoemde betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. bewijzen van bekwaamheid;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.
In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamenlijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van / 1000 (een duizend gulden) voor de instrumentmakers 1ste klasse en van / 750 (zevenhonderd vijftig gulden) of / 1000 (een duizend gulden) voor instrumentmakers 2de klasse al naar gelang hun aanvangsbezoldiging / 150—/ 200 of / 200—/ 250 per maand bedraagt;

c. voor gehuwden uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van / 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) à / 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands (al naar gelang van de aanvangsbezoldiging) voor de instrumentmakers 2de klasse en van / 150 (eenhonderd vijftig gulden) à / 200 (tweehonderd gulden) 's maands al naar gelang van de aanvangsbezoldiging voor de instrumentmakers 1ste klas, voor allen ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de instrumentmakers gelijk met de overige burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 27 Januari 1920 No. 18).

INGENIEURS VOOR DEN INDISCHEN POST-, TELEGRAAF EN TELEFOONDIENTST.

Ter benoeming tot ingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië kunnen eenige ingenieurs, niet ouder dan 27 jaar, derwaarts worden uitgezonden, nadat zij zich eventueel voor den hun wachtenden werkkring hebben voorbereid.

Ter plaatsing in vasten dienst komen in aanmerking Nederlandsche onderdanen en wel in de onderstaande volgorde:

- 1°. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde electro-technische ingenieurs;
- 2°. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde civiel- of werktuigkundige ingenieurs, in het bezit van eene aantekening voor electro-techniek, volgens art. 15 van het Koninklijk besluit van 4 Juli 1905 (Staatsblad No. 227);
- 3°. aan eene buitenlandse hogeschool of universiteit gediplomeerde electro-technische ingenieurs of werktuigkundig electro-technische ingenieurs;

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te **AMSTERDAM, HONG-KONG, SOERABAIA, KOBE en SAN FRANCISCO.**
Geregelde stoomvaartdiensten tusschen
Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

ROTTERDAMSCH LLOYD

Directie: WM. RUYSS & ZONEN - ROTTERDAM 21

Geregelde MAIL- en PASSAGIERSDIENST
van ROTTERDAM naar NEDERLANDSCH-INDIË met
aansluiting naar alle havens in den IND-ARCHIPEL.

LUXUEUS INGERICHTE MAILBOOTEN, alle voorzien
van draadlooze telegrafie en onderwater-kloksignaal.

4°. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde civiel- of werktuigkundige ingenieurs;

5°. officieren en gewezen officieren van 's Rijks zee-macht, opgeleid aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, en officieren en gewezen officieren van het wapen der genie van 's Rijks landmacht of het leger in Nederlandsch-Indië, opgeleid aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, voor zoover genoemde officieren voldoende ervaring op het gebied der electro-techniek in het algemeen en in het bijzonder ten opzichte der zwakstroom-techniek bezitten.

Voorts kunnen aangenomen worden buitenlanders, in het bezit van een onder 3°. bedoeld diploma, met dien verstande, dat zij niet in vasten, maar in tijdelijken dienst geplaatst worden.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

- a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamenlijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsreizen in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van / 5500 (vijf duizend vijfhonderd gulden), onder welk bedrag eene extra premie van / 4000 (vier duizend gulden) is begrepen en voor hen, die een buitenlandsch diploma bezitten, eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting van / 1500;

c. voor gehuwden, die in vasten dienst geplaatst worden, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

d. voor gehuwden, die in tijdelijken dienst geplaatst worden, verhoging van het bedrag der tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting met het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging;

e. eene voorloopige bezoldiging van / 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De bezoldiging bedraagt / 350—/ 1000 's maands, in hier voege, dat na 1, 2 en 4 jaar verhoogingen van / 50 en verder om de 3 jaren verhoogingen van / 100 's maands worden toegekend, zoodat het maximum van / 1000 na 18 jaar werkelijken dienst bereikt zal zijn.

Zij, die in alle opzichten geschikt worden geacht voor den hoofdingieursrang, kunnen na 16 jaren werkelijken dienst als ingenieur worden bevorderd tot genoemden rang, waaraan eene bezoldiging is verbonden van / 1000 (een duizend gulden) 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen onderscheidenlijk van / 200 en / 150 's maands, terwijl zij, die na zoodanigen diensttijd den rang van hoofdingenieur niet deelachtig worden, blijven doordienen als ingenieur op de bovenaangegeven bezoldiging.

Voor hen, die reeds ingenieurspraktijk bezitten, kan de aanvangsbezoldiging al dadelijk verhoogd worden met zoovele periodieke verhoogingen als evenredig is aan het aantal jaren ingenieurspraktijk.

Ingenieurspraktijk in Europa zal voor 9/10 en die in de tropen in haar geheel medetellen, aanverwante praktijk in Europa zal voor 9/20 en aanverwante praktijk in de tropen voor de helft medetellen.

(Nederlandsche Staatscourant van 28 Januari 1920 No. 19).

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en
vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia. ²¹³

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

**N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S
WIJNHANDEL**

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
Noordwal 4, Tel. 2461Filiaal: ARNHEM
Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195**Vereeniging OOST en WEST.**

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden, welke bij aankomst in Nederland inlichtingen wenschen voor onderdak, enz., zelfs van boord afgehaald zouden willen worden, Ouders en Voogden, welke toezicht op hun in Nederland studeerende kinderen of pupillen wenschen, wendt U tot den gedeleerde der Studie-Commissie, den Heer J. C. HIETINK, van der Heimstraat 76, 's-Gravenhage, Telefoon Scheveningen No. 1514.**INFORMATIE-BUREAU** ten behoeve van personen, die een werkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië* komende of aanraking met Indië zoekende, Secretaris de Heer J. L. VAN GENNEP, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. Haag No. 4519, Bureau-uren 10-12 v.m. en 2.30-4 nam.**TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan“**, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17 en de Firma MARTENUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01 $\frac{1}{2}$;
- b. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
II. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.04 $\frac{1}{2}$ frankeerkosten.
- c. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitsichten.
- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.04 $\frac{1}{2}$ frankeerkosten.
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk).
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht)
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht)
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk).
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 $\frac{1}{2}$ frankeerkosten.
- No. VII. De Vooruitsichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 $\frac{1}{2}$ frankeerkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk).
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 $\frac{1}{2}$ frankeerkosten.
- No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddag) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor onp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West“, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooze Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
- † TAGOR, Inl. Veearts. Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
- J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.
- B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn betekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.
- A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
- Mr. F. C. L. MELJER, Hoogeweg 56, Zantvoort. — N.-I. Strafrecht - N.-I. Strafvordering. - Alg. Ind. vraagstuk.
- LEDEN**, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN“

Neutrale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes.

2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag. 188

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage	Hoofdkantoor: Amsterdam	Filiaal: Arnhem	Filiaal: 100 Gorinchem
Heemskerckstr. 1a	Binnenkant 25 N. Plein 15	O. Vischmarkt	
Tel. H. 3493.	Intera. Tel. 389.	Tel. 280.	Tel. 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM“

Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947

DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

**VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
— ORGELS —**

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN

**GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG**

BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Brengt een bezoek aan „Boeatan“, Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid.

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.**
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

Modemagazijnen
van Bommel
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 98-106
Opruiming
Voor Dames CONFECTIE
ALLEEN Prins Hendrikstraat

F^a G. J. Hilbrink
Heeren- en Dames-Kleermakers.
Bontwerkers.
's-Gravenhage
Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.
Mooie collectie Bontstellen
Seal Bisam Mantels

Instituut LAURILLARD
OPLEIDING voor verschillende examens en ambten, zooals Staatsinrichting M. O., Staathuishoudk. M. O., Gemeente-administratie, Boekhouden. De opleid. geschiedt ook **schriftelijk** in Nederland en Koloniën met zeer goede resultaten. Prospectus en lijsten met namen en adressen van **vierhonderd en vijftig geslaagden** worden op aanvraag gratis toegezonden door Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD.
Oranjeplein 102 - Den Haag
Telefoon 6225

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij
VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL
Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumene: artikelen van H. M. Koningin Sophia.
OPGERICHT 2 AUG. 1853.
Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.

Firma H. RAHR, Utrecht
ACHTER ST. PIETER 4 - TELEFOON 443
OPGERICHT 1835.
Piano- en Muziekhandel.

Techn. Installatiebureau „ZWART”
's-Gravenhage
Hoofdkantoor: VAN BOETZELAERLAAN No. 310
TELEFOON SCH. 1499
Filiaal: REINKENSTRAAT No. 22 b/d L. v. Meerdervoort
Verwarming - ELECTRICITEIT - Sanitair
Toonzaal van Electr. Verlichtings- en Verwarmingsapparaten

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL
voorheen VAN HOUTEN & Co
Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4
Manufacturen
Witte Goederen
Karpetten
Loopers
Ledikanten
Bedden
Dekens
Matrassen
Vitrages
Gordijnen
Groote sorteering
Slaapkamer - Ameublementen

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
SPORTARTIKELN
TRUIEN
GOLFERS (Sportmantels)
MUTSEN
KOUSSEN
ECHARPES
HANDSCHOENEN
voor Dames
Heeren en
Kinderen

BUNSCHOTEN & DE GOOIJER
HOFLEVERANCIERS
Oudegracht 118 w.z. - UTRECHT - Tel. Interc. 174
KLEEDERMAKERIJ.
ORIGINEELE
ENGELSCH
STOFFEN
Indische Uitrustingen.
Bereizen geheel Nederland.

C. HOYNG
SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM - UTRECHT
Kristal - Porselein
VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda.
MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.
Garantie voor gave overkomst.

P. J. VEELO & ZNEN
DEN HAAG
Lange Houtstraat 15^b :: Tel. H. 6655
.. WONING ..
INRICHTING
Behangerij Stoffeerderij

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.